

FILOSOFOIMINEN KOULULUOKASSA

OPETTAJANKIRJA

*Hanke on rahoitettu Euroopan komission tuella.
Tästä julkaisusta vastaa ainoastaan sen laatija, eikä komissio
ole vastuussa siihen sisältyvien tietojen mahdollisesta käytöstä.*

MENON: Developing Dialogue through Philosophical Inquiry

Comenius 2.1 Action 226597-CP-1-2005-1-MT-COMENIUS-C21

MENON partnerit

Joseph Giordmaina

University of Malta, MALTA

Menon – projektin koordinaattori

- ✚ kasvatusfilosofian lehtori Maltan yliopiston kasvatustieteellisessä tiedekunnassa
- ✚ koordinoi tiedekuntansa *Kriittisen ja luovan ajattelun ohjelmaa (The Programme for Critical and Creative Thinking in Education)*
- ✚ lasten ja aikuisten ajattelutaitoja kehittävän oppimateriaalin tuottaminen
- ✚ SOPHIA:n (SOPHIA, *The European Foundation for the Advancement of Doing Philosophy with Children*)hallituksen jäsen.

MENON: Developing Dialogue through Philosophical Inquiry

Comenius 2.1 Action 226597-CP-1-2005-1-MT-COMENIUS-C21

Roger Sutcliffe

Society for Advancing Philosophical Enquiry and Reflection in Education (SAPERE), Oxford, ISO BRITANNIA

- ✚ kasvatusalan konsultti
- ✚ SAPERE:n, Iso Britannian P4C verkoston johtaja
- ✚ ICPIC:n (*International Council of Philosophical Inquiry with Children*) edeltävänä presidenttinä
- ✚ opettajana kaikilla tasoilla lastentarhasta yliopistoon, nykyisin paneutunut erityisesti filosofisen tutkimuksen ohjaamista ja ajattelutaitojen harjoittamista koskevaan opettajankoulutukseen
- ✚ kirjoittanut ja toimittanut filosofian oppimateriaalia Iso Britannian eri kouluasteille
- ✚ Iso Britannian *Values Education Council*'n varapuheenjohtajana
- ✚ *Teaching Thinking* - ja *Philosophy in Management* - lehtien toimituskuntien jäsen
- ✚ asiantuntijana lukuisissa P4C – projekteissa Iso Britanniassa mm. *Philosophy for Global Citizenship* ja *Philosophy for Emotional Literacy*
- ✚ tällä hetkellä johtaa SAPERE:n koulutusjärjestelmän uudistamista.

Rob Bartels

INHOLLAND University, ALANKOMAAT

- ✚ Alankomaiden Filosofiaa lapsille keskuksessa (The Centre for Philosophy with Children in the Netherlands).
- ✚ Filosofiaa lapsille - opettaja INHOLLAND yliopistossa Alkmaarissa ja Haarlemissa
- ✚ luokanopettajana Rotterdamin lähistöllä sijaitsevassa Boskoopin kylässä
- ✚ 2002 – 2006 Hollannin Filosofiaa lapsille keskuksen koordinaattori

- ✚ mukana useissa filosofian opetuksen ja sen tutkimuksen kehittämisprojekteissa
- ✚ ”Lapset filosofoivat” kirja vuonna 2007
- ✚ erityisenä tutkimusintressinä demokraattinen kansalaisuus sekä filosofia ja demokratia

Zaza Carneiro de Moura

Portugalin Filosofiaa lapsille keskus, Lissabon, PORTUGALI

- ✚ Portugalin Filosofiaa lapsille keskuksen johtajana vuodesta 1988
- ✚ Portugalin Filosofia yhdistyksen sihteerinä ja rahastonhoitajana
- ✚ keskittynyt opettajankoulutukseen ja P4C:n kehittämiseen kouluissa
- ✚ oppimateriaalin tuottaminen
- ✚ lukuisia artikkeleita P4C:tä sekä Popperista ja Rousseausta

Felix García Moriyón

Autonomous University of Madrid, Madrid, ESPANJA

- ✚ useita kirjoja filosofiasta ja kasvatuksesta, erityisesti käytännöllisestä filosofiasta, ihmisoikeuksista, poliittisesta filosofiasta ja filosofiasta lapsille
- ✚ Espanjan filosofian opettajien yhdistyksen (1981) ja Espanjan Filosofiaa lapsille keskuksen perustajajäsen ja presidentti (1991-1994 ja 2003-2004)
- ✚ SOPHIA:n hallituksen jäsen
- ✚ ICPIC:n presidentti (2009→)
- ✚ useiden filosofian, kasvatuksen ja filosofiaa lapsille - lehtien toimituskunnissa
- ✚ koordinoi pysyvää filosofian opetukseen keskittyntä tutkimusryhmää, jonka puitteissa useita julkaisuja

Ieva Rocena

The Center of Philosophical Education (CPE), Riika, LATVIA

- ✚ M.A. (filosofia)Philosophy, M.Ed. (Filosofiaa lapsille, Montclair State University, USA)
- ✚ Latvian filosofiakasvatuksen keskuksen puheenjohtaja ja perustajajäsen v. 1998
- ✚ luennoitsija, opettajankouluttaja, projektijohtaja ja kirjailija
- ✚ Filosofiaa lapsille – pioneeri Latviassa
- ✚ työskennellyt myös: Teacher Training and Management Academy, Latvia (1998-2001), University of Latvia (2002 -2008), The Netherlands (NHTV, 2009→), UNDP (konsulttina), Maailman Pankin kasvatusprojektit Latviassa (konsulttina)
- ✚ jäsenyydet: ICPIIC (International Council for Philosophical Inquiry with Children, 2001), ENIRDELM (European Network for Improving Research and Development in Educational Leadership and Management, 2005), ja SOPHIA (2004) – The European Foundation for the Advancement of Doing Philosophy with Children, hallituksen jäsen.

Leman Çetin

International Small Hands Academy, Istanbul, TURKKI

- ✚ 14 vuotta englannin kielen opettajana sekä julkisella että yksityisellä sektorilla
- ✚ yksityisen kansainvälisen esikoulun johtaja (International Small Hands Academy,)
- ✚ organisoinut Istanbulissa useita varhais- ja alakoulukasvatukseen liittyviä kansainvälisiä kongresseja

Daniela Camhy

Austrian Center of Philosophy with Children (ACPC)

Grazin yliopisto, Graz, ITÄVALTA

- ✚ opiskellut filosofiaa ja saksan kieltä Wienin ja Grazin yliopistoissa, väitöskirja "Karl Bühlerin kieliteoria", Ph.D 1980
- ✚ 1980-81 tutkimusassistenttina Kielen ja semiotiikan tutkimuskeskuksessa (Research Center for Language and Semiotic Studies) Indianan yliopistossa USA:ssa sekä post-graduate -opintoja siellä (Speech and Hearing Science Department)
- ✚ 1982 Filosofiaa lapsille - opettajankouluttajan erikoistumisopinot , IAPC (Institute for the Advancement of Philosophy for Children), Montclair State University, USA
- ✚ 1983 opetustehtäviä Filosofian Instituutissa, Hampurin yliopisto, Saksa
- ✚ 1990-1992 apulaisprofessori, Education Department / Grazin yliopisto, Itävalta
- ✚ 1990 Montclair State (USA) yliopiston kunniatohtori
- ✚ luennoitsijana: University of Innsbruck, Trinity College at Dublin University, Irlanti ja University of Hiroshima, Japani
- ✚ koordinaattorina useissa Filosofiaa lapsille - kokeiluprojekteissa Itävallassa
- ✚ opettajankoulutustehtäviä: Itävalta, Bulgaria, Brasilia, Kanada, Kroatia, Tanska, Ranska, Saksa, Iso Britannia, Unkari, Irlanti, Israel, Japani, Liechtenstein, Meksiko, Alankomaat, Slovenia, Espanja, Sveitsi, USA
- ✚ 1999 saksan kielen ja kirjallisuuden, psykologian, pedagogiikan ja filosofian maisteri/ University of Graz, 2001 postgraduate opinnot / "International Project Management" / University of Graz.
- ✚ 1995-2009 EU-projektit: European Netd@ys, Socrates Comenius Action 1, Socrates Comenius Action 2.1, Socrates Comenius Action 3.1, Daphne Programme, KoKoLeLe, Socrates Grundtvig Action 2, Socrates Lingua 1, Lifelonglearning: Leonardo da Vinci, Comenius
- ✚ 1992 - 2009 Itävallan Filosofiaa lapsille keskuksen johtaja

MENON: Developing Dialogue through Philosophical Inquiry

Comenius 2.1 Action 226597-CP-1-2005-1-MT-COMENIUS-C21

- ✚ päätutkimuskohteita: kielifilosofia, filosofiaa lapsille, etiikka, ihmisoikeudet, kansalaisuuskasvatus, kriittinen ajattelu, psykologia ja pedagogiikka

Erzsi Ercek

Trade, Catering and Tourism Secondary and Vocational School,
Budapest, UNKARI

- ✚ 10 vuoden kokemus P4C:stä 7-12 vuotiaiden lasten kanssa
- ✚ kouluttautunut SAPERE:ssa
- ✚ P4C - kouluttaja Unkarin pedagogisessa keskuksessa Budapestissä
- ✚ filosofian opetukseen liittyviä Comenius – projekteja (Project 100 ja Taxi)
- ✚ koulunsa filosofian historian opettaja

Beate Børresen

Oslo University College, Oslo, Norja

- uskontokasvatuksen apulaisprofessori / Oslo University College
- aatehistorian filosofian maisteri / Oslon yliopisto, 1975
- useita Norjan opettajankoulutuksessa käytössä olevia kirjoja: esim. Uskonnolliset juhlat (1997), kaksi kirjaa filosofiasta koulussa (1999 ja 2003, toinen kirjoittaja)
- filosofiaa lapsille ja uskontokasvatuksen opettajankoulutuksen ja oppimateriaalin kehittäjä
- johtanut useita filosofian koulukokeiluprojekteja Oslon seudun kouluissa vuodesta 2000 lähtien yhdessä Bo Malmhesterin kanssa

Hannu Juuso

Oulun yliopisto, Oulu, SUOMI

- ✚ Kasvatustieteen maisteri 1980, Kasvatustieteen tohtori 2007, Oulun yliopisto; väitöskirja *Child Philosophy and*

MENON: Developing Dialogue through Philosophical Inquiry

Comenius 2.1 Action 226597-CP-1-2005-1-MT-COMENIUS-C21

Education – Discussing the intellectual sources of Philosophy for Children

- ✚ lehtori (vuodesta 1983) / Oulun normaalikoulu, Oulun yliopisto
- ✚ 1993 vierailevana tutkijana IAPC:ssä, Montclair State University, USA
- ✚ vierailuluentoja ja työpajoja Grazin yliopistossa, Oslon yliopistossa ja Islannin yliopistossa
- ✚ P4C – opettajankouluttaja Oulun ja Lapin yliopistoissa sekä Kokkolan Chydenius Instituutissa
- ✚ keskeiset tutkimusintressit: filosofinen tutkimus kasvatuksessa, dialogi ja pedagoginen toiminta, opettajankoulutus
- ✚ lukuisia julkaisuja filosofian opettamisesta lapsille
- ✚ SOPHIA:n (*The European Foundation for the Advancement of Doing Philosophy with Children*) hallituksen jäsen
- ✚ referee / *Childhood and Philosophy: A journal of the International Council of Philosophical Inquiry with Children*

SISÄLTÖ

	Johdanto	10
01	Dialogin käsite – <i>Hannu Juuso ja Team Finland</i>	12
02	Dialogi opetuksessa – <i>Rob Bartels</i>	19
03	Dialogi henkilökohtaisen kasvun ja sosiaalisen elämän kannalta – <i>Ieva Rocena</i>	31
04	Tasa-arvon edistäminen – kulttuurien välinen dialogi – <i>Daniela G. Camhy & Félix García Moriyón</i>	38
05	Dialogin kehittäminen filosofisena tutkimuksena – <i>Daniela G. Camhy</i>	57
06	Taide – Esteettisen tutkimuksen prosessi – <i>Daniela G. Camhy</i>	67
07	Filosofinen dialogi luonnontieteissä – <i>Rob Bartels</i>	75
08	Filosofinen tutkimus etiikassa – <i>Hannu Juuso ja Team Finland</i>	84
09	Filosofinen tutkimus matematiikassa – <i>Roger Sutcliffe</i>	98

JOHDANTO

Tämä käsikirja tarjoaa sarjan työkaluja, jota voidaan käyttää järjestettäessä työpajoja nykyisille ja tuleville opettajille. Sen perustavoitteena on tarjota työpajan pitäjille ohjeita työpajan johtamiseen niin, että halutut päämäärät saavutetaan.

Oletamme että työpajan pitäjät ovat perehtyneitä filosofisen dialogin käytäntöön opetuksessaan ja että heillä on jokin verran asiantuntemusta niiden erilaisten ohjelmien perusteista ja käytännön taidoista, jotka viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana ovat luoneet uuden pedagogisen lähestymistavan yhteisenä vakaumuksenaan se, että filosofista dialogia voidaan harjoittaa kasvatuksessa aivan oppivelvollisuuden alusta lähtien. Filosofian harrastaminen lasten kanssa on mahdollista ja se on myös parhaita tapoja edistää niitä korkeamman tason ajattelutaitoja, joita lapset tarvitsevat selviytyäkseen oman elämänsä ja yhteiskunnan ongelmien parissa.

Uutena ja tärkeänä vivahteena projektissamme esitetään, että filosofinen dialogi pitäisi ottaa käyttöön ja sitä pitäisi harrastaa opetussuunnitelman *kaikissa* nykyisissä aineissa. Kannatamme tietysti ajatusta, että filosofialla tiedonalana pitäisi olla oma osansa opetussuunnitelmassa. Samalla kuitenkin uskomme, että olisi tärkeää ottaa filosofinen dialogi mukaan kaikkien aineiden opetusohjelmaan. Meistä tuntuu, että osa niistä ongelmista, joita lapsilla on useimpien aineiden syvässä ja perusteellisessa hallinnassa, voitaisiin voittaa jos, ja vain jos lapsilla on mahdollisuus keskustella näiden aineiden pohjalla olevista filosofisista käsitteistä. Tämä on tietysti mahdotonta, elleivät näitä aineita opettavat opettajat itse perehdy jossain määrin näiden käsitteiden moninaisuuteen ja rikkauteen. Samalla heidän on kehitettävä niitä teknisiä ja taiteellisia pedagogisia taitoja, joita he tarvitsevat ohjattaessaan filosofista dialogia näistä alansa peruskäsitteistä.

Tämä on esittämämme työpajan päämäärä, jonka tämän käsikirjan avulla pyrimme mahdollistamaan. Emme odotakaan pystyvämme tarjoamaan mitään täysin tyhjää toiminta-, keskustelusuunnitelma- tai ohjeistopatteristoa; haluamme

vain esittää joitakin toimintoja, joista on apua työpajan järjestämisessä. Jokaisessa luvussa pyritään noudattamaan samanlaista rakennetta: ensin esitellään joitakin kyseisen alueen tai aineen filosofisia käsitteitä; sitten johdattelevia toimintoja, joilla voidaan herättää työpajan osanottajien kiinnostus näihin filosofisiin käsitteisiin. Lopuksi muttei vähiten tärkeänä esitellään toimintoja, joilla voidaan harjoittaa filosofista dialogia kyseisistä käsitteistä.

Filosofinen dialogi ja tutkiva yhteisö muodostavat työpajan selkärangan, ja kaikki tämän käsikirjan luvut on suunniteltu vahvistamaan tätä perustaa. Luokkahuoneen muuttaminen tutkivaksi yhteisöksi ja siirtyminen dialogista filosofiseen dialogiin ovat ehdotuksemme ja käytäntöjemme peukalosääntö filosofian harjoittamiseen opetuksessa omistautuneina ihmisinä. Tällaisen työpajan perutavoitteena on luoda tutkiva yhteisö ja harrastaa filosofista dialogia niin, että työpajaan osallistuvat opettajat tutustuvat esityksemme uutukaisuuteen ja herättelevät omaa filosofisista korvaansa. Tarkoituksemme ei ole luennoida filosofisesta dialogista tai tutkivasta yhteisöstä; yritämme vain mallintaa sitä, miltä filosofian harjoittaminen tarkoittaa opetusympäristössä.

Filosofiseen dialogiin eri oppinaineissa johdattelevaan työpajaan pitäisi tavoitteidemme saavuttamiseksi kuulua noin 20 istuntoa. Tässä käsikirjassa on ehdotuksia työskentelyyn kymmenen eri aiheen parissa. Jos jokaiselle aiheelle varataan kaksi istuntoa, sisältöä riittää täyttämään kaikki nämä istunnot. Työpajassa mukana olevien erityistaustan ja mielenkiinnon kohteiden mukaan voi olla mahdollista järjestää eri aiheita käsitteleviä istuntoja. Jokaisessa luvussa tarjotaan malli, jonka pohjalta voidaan kehittää uusia lukuja uusista ongelmista ja aiheisällöistä.

Käsikirja on yksi kehittämistämme työkaluista. Kaksi muuta ovat kirjanen, jossa kuvaillaan yksityiskohtaisesti projektin teoreettista perustaa ja DVD, jolla on diaesitys joidenkin eri luvuissa käsiteltyjen aiheiden tärkeimmistä piirteistä sekä videonauhoja aidoista filosofisista dialogeista Euroopan eri maiden kouluissa. Nämä ajatuksia herättävät videot kattavat laajan valikoiman mahdollisuuksia:

lasten iät vaihtelevat neljästä 18 vuoteen ja aiheet luonnontiedosta etiikkaan, kuvaamataitoon ja monikulttuurisuuteen. Käsikirjan luvuissa on tarkkoja ohjeita siitä, miten ja milloin tutustua kirjaseen ja DVD:n tarjoamiin materiaaleihin.

1

DIALOGIN KÄSITE

Hannu Juuso ja Team Finland¹

¹¹ Team Finland: Aila Hartikainen, Auli Siitonen, Marianna Junes-Tokola, Mervi Siren, Markku Veteläinen

DIALOGIN KÄSITE

Team Finland

Valmistelut

- Varmista, että tila on riittävän suuri isolle tuolipiirille
- Varmista, että myös piirin ulkopuolella on tilaa (esim. erilliset pöytäryhmät jos mahdollista)
- Varmista, että laitteet ovat toimintakunnossa (tietokone, dataprojektori)
- Taulu / fläppitaulu, isoja värillisiä papereita, tyhjiä kysymyskortteja, kyniä, muistiinpanovihkot, pikkuesineitä (esim. kivi, kirja, postikortti, työkaluja, värikynät, leluja, jne.)

Apumateriaali

- *Dialogia dialogista* - kirja
- *Kohti dialogia* - DVD

Tavoitteet

- Opiskelijat oivaltavat kurssin luonteen ja toimintaperiaatteen .
- Opiskelijat perehtyvät dialogin käsitteeseen ihmisten välisenä suhteenä.
- Opiskelijoiden tulevat tietoisiksi pedagogisten tilanteiden dialogisista ilmiöistä.
- Opiskelijat pohtivat dialogin merkityksestä kasvatuksessa jatjaen sen parissa myös itsenäistä työskentelyä (kirjoittaminen).

Filosofiset käsitteet

- dialogi – monologi
- kohtaaminen
- toiseus
- esiymmärrys
- ymmärtäminen
- tulkinta

Oppitunti 1a: Mitä on dialogi? (90 min)

1. Alkuaktiviteetti (10min): *Kohtaaminen*

a) Opiskelijat asettautuvat kahteen vastakkaiseen riviin. Rivien väliin jää ”kohtaamistila”. Kummastakin rivistä yksi henkilö siirtyy vastakkaiseen riviin. Kohtaamistilanteessa he ohittavat toisensa hiljaa. Vuorotellen kunnes rivit ovat vaihtaneet paikkaansa.

b) Kuten edellä, mutta kohtaamistilassa parit tervehtivät toisiaan sanomalla haluamallaan tavalla ”Hei”.

c) Opiskelijat muodostavat vähemmän toisensa entuudestaan tuntevat parit. He valitsevat jonkin pikkuesineen (ks. yllä), joka muistuttaa heitä jostakin heidän elämässään tärkeäksi kokemasta asiasta. Sen pohjalta parit kertovat vuorotelleen toisilleen ”KUKA SINÄ OLET”. Tämän jälkeen parit kertovat toisilleen ”MILTÄ MINUSTA TUNTUI KUUNNELLA SINUN AJATUKSIASI MINUSTA?” Pareittain, ei koko ryhmänä.

2. Johdanto teemaan (15-20min): *Erilaiset ihmis suhteet*

Yhdistetään edellisen aktiviteetin parit neljän opiskelijan ryhmiksi. Ryhmät hajaantuvat tilaan mahdollisimman etäälle toisistaan. Ryhmille seuraava ohje vaiheittain:

- *Sulkekaa silmänne. .*
- *Kuvitelkaa tilanne, jossa kohtaatte lääkärin vastaanotolla, koska olette sairas. Mitä tapahtuu? Miten tilanne on virittynyt? Miltä sinusta tuntuu?*
(ajattelutauko)

- *Kuvitelkaa toinen tilanne, jossa kohtaatte kadulla vanhan hyvän ystävänne pitkästä aikaa ja päätette mennä kahville. Mitä tapahtuu? Miten tilanne on virittynyt? Miltä sinusta tuntuu? (ajattelutauko)*
- *Open your eyes and compare those two situations in your group. (2 short group discussion)*
- *Kirjoittakaa 3-5 erilliseen kysymyskorttiin ne sanat / käsitteet, jotka mielestänne kuvaavat parhaiten edellisiä tilanteita. (ryhmäkeskustelu sanojen / käsitteiden päättämiseksi)*
- *Laittakaa kirjoittamanne sanat piirin keskelle. (kaksi värillistä paperia, jotka otsikoitu "lääkärin vastaanotolla" ja "kahvilassa") .*

3. Keskusteluaiheen valinta (5-10min)

Ryhmät pohtivat piirin keskelle asetettuja sanoja ja muodostavat niiden pohjalta mielestään kaikkein mielenkiintoisimman / tärkeimmän kysymyksen → kysymyskortille, joka kiinnitetään taululle. Äänestetään paras kysymys.

4. Filosofinen keskusteluharjoitus (30-40 min)

Tästä eteenpäin keskustelu on ainutlaatuinen ja sisällöltään ennalta määrittämätön, mutta ohjaajan sokraattisella kyselemisellä ohjaamaa. Todennäköisesti se kuitenkin liittyy tavalla tai toisella ihmisten välisiin erilaisiin suhteisiin.

5. Journal – kirjoittaminen (20min)

- a) Opiskelijoille jaetaan muistiinpanovihkot (tai ottavat omansa). Heitä pyydetään kirjoittamaan EHDOTUS dialogin määritelmäksi.
- b) Luetaan määritelmät ääneen / muutama määritelmä – lukijat nopalla.
- c) Ohjaaja esittää dvd:n avulla muutamia erilaisia dialogin määritelmiä (Buber, Noddings, Lipman) (DVD: What is dialogue, osio "Education Towards Dialogue")

d) Opiskelijoita pyydetään pohtimaan kaikkia kuulemiaan dialogin määrittelyehtoja ja kirjoittamaan ajatuksistaan ja kysymyksistään muistivihkoon. Kotitehtäväksi.

6. Lukeminen

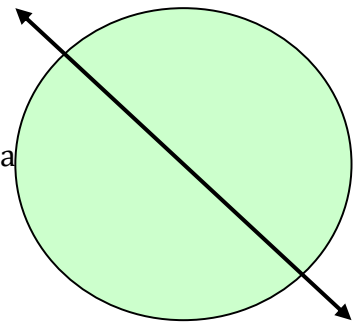
Opiskelijat lukevat seuraavaksi kerraksi *Dialogia dialogista* – kirjasta artikkelin ”*Dialogi, minus ja kasvatus*”.

Oppitunti 1b: Dialoginen tilanne koululuokassa (90min)

1. Alkuaktiviteetti (20min): Toiseus

Piiri puolitetaan kahteen osaan esim. pitkällä narulla.

Toiselle puolelle asetetaan kysymyskortille kirjoitettuna sanat ”OLEN SAMAA MIELTÄ”, ja toiselle puolelle sanat ”OLEN ERIMIELTÄ”

Ohjaaja lukee yhden väittämän kerrallaan ääneen ja opiskelijoiden on valittava puolensa piirin keskellä. Kunkin väittämän ja sitä seuranneen kannanoton jälkeen opiskelijoita rohkaistaan kysymään ja perustelemaan ratkaisujaan. Heitä myös rohkaistaan vaihtamaan paikkaa, mikäli he kuulevat siihen oikeuttavan argumentin.

Väittämiä (liittyen aikaisemmin mainittuun artikkeliin kirjassa *Dialogia dialogista*):

1. Ymmärrän lasta.
2. Tunnen itseni opettajana.
3. Kasvatus on dialogia.

4. ? (opiskelijoita pyydetään esittämään väittämä)

2. Johdanto (10-15min)

Video "About Dialogue" – tai ote siitä - dvd:ltä osiosta "Video Archive" (hollanniksi, transkripti englanniksi).

Ennen katselu opiskelijoita pyydetään kiinnittämään huomiota erityisesti seuraaviin seikkoihin (taululla):

- lasten puheaktit
- opettajan verbaaliset väliintulot
- nonverbaalinen viestintä
- ilmapiiri

Videon aikana opiskelijat kirjaavat vihkoihinsa havaintojensa muisti/tukisanoja.

2. Pienryhmäkeskustelu (n. 40min)

Opiskelijat muotoilevat kysymyksiä muistisanojensa pohjalta. Muodostetaan 4-6 hengen ryhmät, jotka sopivat keskenään, minkä esitetyistä kysymyksistä ottavat tutkittavakseen. Ryhmät valitsevat yhden henkilön keskustelun ohjaajaksi.

3. Loppupohdinta (15min)

Ryhmässä:

Kukin ryhmä kertoo omasta keskustelustaan toisille ryhmille. Esim seuraavat asiat:

- Mistä keskustelimme ja miksi valitsimme juuri tämän kysymyksen / aiheen?
- Mitä keskustelumme kuluessa tapahtui? Tulimmeko johonkin lopputulokseen? Nostimmeko esille uusia kysymyksiä? Olivatko kaikki asioista samaa mieltä? Millainen ilmapiiri ryhmässä oli? Miltä keskustelun ohjaaminen tuntui? jne.

Yksin:

Muisttinpanovihkoihin:

- Mielenkiintoisin asia, jonka kuulin tänään oli
- Paras kysymys tänään oli ...
- Paras argumentti tänään oli ...
- Oivalsitko tänään jotain, mitä et aikaisemmin ole tullut ajatelleeksi?

Lopuksi luetaan ääneen toisille kirjoitetut tekstit.

4. Lukutehtävä seuraavaksi kerraksi

Artikkeli *Dialogin merkitys koululuokassa*.

DVD: Perehdytään osioon "Dialogical Teaching"

DVD: Videot: "What is the name" ja "What is personality" osiosta "Video Archive".

2

DIALOGI OPETUKSESSA**Rob Bartels, Alankomaat**

DIALOGI OPETUKSESSA

Rob Bartel, Alankomaat

Johdanto

Tutkittuamme dialogin käsitettä ensimmäisellä oppitunnilla keskitymme nyt dialogiin opetuksessa. Keskeisiä kysymyksiä näillä tunneilla ovat: mitä dialogi opetuksessa tarkoittaa? Kuinka niin? Miten opettaja voi rohkaista ja fasilitoida dialogia luokkahuoneessa?

Nämä oppitunnit ovat opetusta, joten ne tulisi rakentaa dialogisiksi. Tämä on haaste kurssin kehittäjille, kokemus oppilailla ja kouluttajille, ja oppimisen paikka heille kaikille.

Valmistelut

Näiden kahden oppitunnin vaatima aika on 90 minuuttia/oppitunti.

Tutkiskele sekä johdantoja, joista sinun on huolehdittava, että oppituntia (2a):

Dialogin arvo opetuksessa.

Huom:

Oppilaiden on luettava etukäteen käsikirjan 2. luku (tunnille 2a) ja 3. luku (tunnille 2b).

Apumateriaalit:

Tunnille 2a

- kirjan 2. luku
- DVD: 'Ajatellaan ja puhutaan yhdessä', DVD:n jakso "Ajatteleva lapsi"

Tunnille 2b

- tunnin 2b johdannon valmistelua ajatellen olisi hyvä lukea mainitun artikkelin ensimmäinen osa
- DVD: Video: "Dialogista" jakso videoarkisto
- kirjaseen 3. luku

Tavoitteet

- Oppilaat tuntevat dialogin käsitteen (yleisesti, ei erityisesti filosofisen dialogin),
- ja he ovat oppineet kriteerit luokkatilanteessa harjoitetun dialogin erottamiseksi muista puhumisen ja kommunikoinnin muodoista.
- Oppilailla on tietoa dialogin arvosta opetuksessa Menon-projektin muotoilemassa mielessä,
- ja he pystyvät muotoilemaan käsityksen dialogin merkityksestä opetuksessa omiin kokemuksiinsa nojautuen.
- Oppilaat ymmärtävät opettajan relevantin käyttäytymisen dialogin fasilitoijana
- ja he ovat ottaneet ensimmäisen pinnallisen askelensa edistyäkseen kyselemisen työkaluja kehittäessä fasilitoitaessa filosofista dialogia luokassa.

Oppitunti 2a: Dialoginen opettaminen

Kouluttajan johdanto (5 min)

Mummon syntymäpäivä, lyhyt kohtaaminen eräästä luokasta²

Opettaja: 'No niin lapset, mikäs päivä tänään on?'

Lapsi: 'On mummoni syntymäpäivä!'

Opettaja: 'Kiva juttu, mutta sitä en tarkoittanut. Tietääkö kukaan?'

Lapsi: 'On perjantai!'

Opettaja: 'Aivan, mutta en tarkoittanut sitäkään. Miettikääpä vielä, mikä päivä tänään on?'

Lapsi: '...'

Opettaja: 'No?'

Lapsi nostaa ylpeänä sormensa.

² Lähde: Vos, E en Dekkers, P (1994). Verhalend ontwerpen, een draaiboek: pag 60. Wolters Noordhoff, Groningen

Opettaja: 'Niin?'

Lapsi: 'Tänään alkaa kylässä markkinat!'

Opettaja: 'Ai niinkö? Selvä. Mutta sitäkö minä en kysynyt. Tänään on nimittäin hyvin erityinen päivä. Mikä päivä tänään on?'

Lapsi: '...'

Opettajaa alkaa suututtamaan.

Opettaja (korottaa ääntään): 'Ajatelkaahan nyt: mikä päivä tänään on?'

Lapsi: '...'

Opettaja: 'Tänään on maaliskuun 21. päivä, kevään ensimmäinen päivä. On kevät!'

Onko sinulla koskaan ollut tällaista keskustelua omassa ryhmässäsi, kun sinulla oli mielessäsi jotakin, jolla halusit avata tunnin, mutta lapset eivät keksineet mistä oli kysymys? Toivottavasti tilanne ei ollut kannaltasi yhtä kiusallinen kuin tässä kohtauksessa. Olet joka tapauksessa varmaankin joskus esittänyt tällaisia kysymyksiä, joihin sinulla oli jo mielessäsi vastaus. Opettajat tekevät tätä yhtenäin. Ja lapset arvailevat.

Amerikkalaisen tutkijan J. Dillonin mukaan kysyminen on käytetyimpiä opetuksen työkaluja. Dillon löysi jopa opettajia, jotka esittävät 180 kysymystä tunnissa. Ja kaikki nämä kysymykset olivat sellaisia, joiden oli tarkoitus johdattaa lapset yhteen tiettyyn vastaukseen. Dillon vertaa näitä kysymyksiä rikosetsivän suorittamaan epäillyn henkilön kuulusteluun. Nämä ovat 'kuulustelukysymyksiä'.

Kumpi haluat olla: opettaja vai rikosetsivä?³

Opettajat kysyvät päivittäin satoja kysymyksiä. Kysymykset eivät aina ole niin hirvittäviä kuin edellä esitetyssä kohtauksessa. Useimmat opettajien esittämistä kysymyksistä ovat tämän näköisiä:

- Kuka tietää paljonko $4 + 5$ on?
- Mikä on Malesian pääkaupunki?
- Kuka muistaa mitä kerroin Kolumbuksesta viime viikolla?
- Mitä olemme sopineet käytävillä juoksemisesta?

³ ibidem

- Mitä koulun pihalla ei saa tehdä?

Tällaista se on, koko päivä alusta loppuun. Kysymyksiä, kysymyksiä ja lisää kysymyksiä. Useimpiin esittämistään kysymyksistä opettaja tietää vastauksen. Jos lapsetkin tietävät vastauksen, niin 'hyvä, 10 pistettä'. Opettajat vaikuttavat pikemminkin tietokilpailun pitäjiltä.

Kumpi haluat olla: opettaja vai tietokilpailun pitäjä?

Keskustelu (20 minuuttia täysistunto mukaan lukien)

Käsikirjan toisen luvun ensimmäisessä osassa käsitellään eräitä puheen ja kommunikoinnin erilaisia muotoja, etenkin lausuntaa (resitaatiota), keskustelua (väittelyä) ja dialogia. Keskitymme jaksoon 'Keskustelu ja dialogi'.

Oppilaat keskustavat seuraavista kysymyksistä noin neljän oppilaan ryhmissä:

- Huomaatko tässä tehdyn erottelun? Mitä merkittäviä eroja on?
- Vai tuntuuko sinusta siltä, että nämä kuvaukset ovat pohjimmiltaan samoja?
- Oli miten oli, onko kuvauksissa mitään erityistä ja tärkeää?
- Muistaako kukaan ryhmästäsi esimerkkiä keskustelusta ja/tai dialogista omasta käytännöstänne? Pohtikaa jotakin tiettyä tilannetta. Loitteko tilanteen tarkoituksella – miksei teitte niin – vai tuliko se spontaanisti? Mitä teitte? Mitä arvoa sillä on?

Täysistunto lyhyen yhteenvedon tekemiseksi ryhmän käymästä

keskusteluista:

- Mitä mieltä olette keskusteluista ryhmässänne, ovatko ne kuulusteluita, tietokilpailuja, vai oliko valitsemanne esimerkki keskustelua tai ehkäpä dialogia?
- Mikä siitä mielestänne teki (jossain mielessä) jommankumman?

Kouluttaja tekee yhteenvedon esimerkiksi taululle.

Keskustelua, koska: ...

Dialogia, koska: ...

Mikä arvo dialogilla on opetuksessa? (15 min)

Kouluttaja esittää selvän mielipiteensä dialogin arvosta käyttäen jakson 'Ajatellaan ja puhutaan yhdessä' kahta diakuva DVD:n jaksosta "Ajatteleva lapsi".

Keskustelu (25 min)

Noin neljän oppilaan ryhmissä.

Jokainen oppilas muotoilee esitykseen liittyvän kysymyksen. He voivat myös pohtia käsikirjan 3. luvun keskustelua: Miksi dialogi ei ole aina hyvä ajatus opetuksessa?

Oppilaat vaihtavat kysymyksiä ja valitsevat yhden tarkemmin tutkittavaksi.

Keskustelua (tai dialogia?) ryhmässä kouluttajan johdolla.

Miten edistetään dialogia opetuksessa? (5 min)

Kouluttajaa kuvailee seuraavaa lyhyttä luokkahuonekohtausta⁴.

Laskentatunnin alku.

Opettaja haluaa lasten työskentelevän pareina ja keräilee lasten tarvitsemia materiaaleja. Tätä tehdessään hän kysyy: 'Montako paria meidän ryhmässämme on?' Lapsilla ei näytä olevan asiasta mitään käsitystä. Niinpä opettaja kysyy toisen kysymyksen: 'Mitä meidän tarvitsee tietää, jotta saisimme sen selville?' Yksi lapsista keksii, että heidän pitäisi ensin tietää, kuinka monta lasta ryhmässä on. Sen sijaan, että opettaja kysyisi kuinka monta heitä on, hän kysyykin: 'Mitenkäs me sen saamme selville?' Lapset esittävät jos jonkinlaisia ajatuksia, ja opettaja pyytää heitä keskustelemaan näistä ajatuksista pienissä ryhmissä. Kun vastauksia vaihdetaan, opettaja kannustaa edelleen: 'Miten keksitte sen?', 'Kuka teki sen jollain eri tavalla?', 'Jarmolla on eri vastaus kuin sinulla, voitko osoittaa hänelle että sinun vastauksesi on oikea?'

⁴ Fisher, R (2005). *Teaching children to think*, Nelson Thornes, Cheltenham, s. 62.

Opettajan kysymysten kautta lapset saavat tilaisuuden yhdistää sen, mitä he jo tietävät, siihen, mitä heidän on keksittävä. Hän antaa lapsille mahdollisuuden ajatella omalla tavallaan. Tällä kyselytavallaan hän stimuloi lasten ajattelua.

Millainen on hyvä kysymys? Hyvä kysymys merkitsee kehotusta ajatella, toimia, aktivoitua. Hyvä kysymys provosoi, koska se on täynnä mahdollisuuksia ja kenties sudenkuoppia. Hyvä kysymys on tuottoisa, vaatii vastakaikua. Hyvä kysymys luo uusia kysymyksiä.

Katsotaanpa kohtausta uudestaan: mitä opettaja tekee?

Dialogin edistäminen opetuksessa tarkoittaa muun muassa sitä, että siirrytään mitä-, kuka-, missä- ja milloin -kysymyksistä miksi- ja miten-kysymyksiin. Ensiksi mainittua kysymystyyppiä Fogarty kutsuu 'heikoiksi' kysymyksiksi, viimeksi mainittua 'vahvoiksi'⁵. Kun opettaja kysyy vain kysymyksiä, joihin sopii vain yksi vastaus, ajattelu jää pinnalliseksi. Vahvat kysymykset vaativat lapsia, olivatpa he samaa mieltä tai eivät, antamaan esimerkkejä, järjestelemään tietoa, luokittelemaan jne.

Harjoitus (15 min)

Esimerkkejä

Heikko	Vahva
Mitä tästä tulee sinulle mieleen?	Miten tämä muistuttaa tutusta asiasta?
Onko tämä sinusta hyvä ajatus?	Miksi tämä on hyvä ajatus?
Yritä nyt itse muuttaa heikkoja kysymyksiä vahvoiksi.	
Mikä elokuvan nimi on?	
Mistä löydän nämä tiedot?	

⁵ Oogarts, Robin (1999) *Hersenwerk in de klas*, APS, Utrecht. (Brain-compatible classrooms) s. 74.

Kuka tämän kirjoittaja on?	
Milloin tämä tapahtui?	
Millä nimellä sitä kutsutaan?	
...	
...	
...	

Tarkastele uudestaan kohtausta 'Mummon syntymäpäivä. Mitä kysymyksiä kysyisit? Ja miksi?

Oppitunti 2b: Dialogia dialogista

Kouluttajan kertaus ja johdanto (5 - 10 min)

Aloita kertaamalla tuntia 2a:

- olemme nähneet, että puhe luokassa on lähinnä monologia ja noudattaa aloitus-vastaus-arvio -rakennetta⁶
- olemme miettineet dialogin arvoa opetuksessa

Kysy oppilailta, onko edellisen kerran jälkeen ilmaantunut kysyttävää tai keskustelun aiheita.

- keskustelkaa niistä (muistakaa käyttää hyviä kysymyksiä!)

Dialogista (50 min)

Oppilaat katsovat videon 'Dialogista' jaksosta Videoarkisto

Mitä kysymyksiä nousee esille? Tee niistä tyhjentävä luettelo.

Oppilaat luokittelevat kysymykset noin neljän hengen ryhmissä: esim. selventävät kysymykset jne.

Millaisia ryhmiä oppilaat muodostivat?

⁶ Lyle, S (2007). *Dialogic teaching: discussing theoretical contexts and reviewing evidence from classroom practice*. Website: Sophia s. 4-5.

Ryhmät valitsevat yhden kysymyksen keskustelun kohteeksi. Huom! Ryhmä voi valita minkä tahansa kysymyksen, mutta kaikki kysymykset eivät ole sopivia ja riittävän vahvoja saadakseen aikaan (filosofista) dialogia.

Järjerstä oppilaat sisempään ja ulompaan rinkiin, jos ryhmä on selvästi suurempi kuin kymmenen oppilasta.

Kouluttaja fasilitoi keskustelua.

Arviointi (20 min)

Mahdollisia kysymyksiä:

- Onko dialogi aina hyvä ajatus opetuksessa?
- Missä oloissa ja/tai millä ehdoilla?
- Mitä merkitystä dialogilla on?
- Onko sinusta dialogi vaikeaa, hauskaa, aikaa vievää, kielellisesti vähemmän vahvoja syrjivää, hyvä mahdollisuus tehdä opetuksesta houkuttelevaa, ...,
- Pystytkö arvioimaan dialogin laatua?

Seuraava kysymys pitäisi ottaa kaikissa tapauksissa esille

- Olivatko oppitunnit esimerkki dialogisesta opetuksesta?

Luettavaa

Pakollista:

- Dialogia dialogista, 2. luku.
- Lisää luettavaa:
 - Fisher, R (2005). *Teaching children to think*. Nelson Thornes, Cheltenham.
 - Lyle, S (2007). *Dialogic teaching: discussing theoretical contexts and reviewing evidence from classroom practice*. Website: Sophia (Sophia.eu.org)

LIITE I (ks. myös youtube , esim.

<http://www.youtube.com/watch?v=jEOkxRLzBf0>)

John Lennon “Imagine”

Imagine there's no heaven

It's easy if you try

No hell below us

Above us only sky

Imagine all the people

Living for today...

Imagine there's no countries

It isn't hard to do

Nothing to kill or die for

And no religion too

Imagine all the people

Living life in peace...

You may say I'm a dreamer

But I'm not the only one

I hope someday you'll join us

And the world will be as one

Imagine no possessions

I wonder if you can

No need for greed or hunger

A brotherhood of man

Imagine all the people

Sharing all the world...

You may say I'm a dreamer

But I'm not the only one

I hope someday you'll join us
And the world will live as one

LIITE II

Harjoitus: Kunnioitus ja epäkunnioitus

1. Onko kyseessä kunnioituksen vai epäkunnioituksen ilmaus? Valitse oikea vastaus

	Kunnioitus	Epäkunnioitus	?
1. Kiusaaminen			
2. Herjaaminen			
3. Kysyminen			
4. Kysymättä jättäminen			
5. Eri mieltä oleminen			
6. Arvostaminen			
7. Kommunikointi			
8. Kommunikoimatta oleminen			
9. Kilpailu (jonkun kanssa)			
10. Pettäminen			
11. Huolehtiminen			
12. Luottaminen			
13. Taistelu			
14. Ulkopuolelle jättäminen			

2. Merkitsevätkö edelliset esimerkit kunnioitusta ja epäkunnioitusta *itseäsi* vai *muita* kohtaan?

Keskustelusuunnitelma *Kunnioitus*

1. Pidätkö siitä, kun sinua kunnioitetaan? Miksi?
2. Kunnioitatko itseäsi? Miksi – kyllä/et?
3. Kunnioitatko toisia? Miksi – kyllä/et?
4. Miten kunnioitusta ilmaistaan?

5. Miten epäkunnioitusta ilmaistaan?
6. Voiko kunnioittaa toisia kunnioittamatta itseä?
7. Voiko kunnioittaa itseä kunnioittamatta toisia?
8. Mitä voidaan kunnioittaa?
9. Voiko jotakuta/jotakin kunnioittaa liikaa?
10. Pitäisikö kaikkia kunnioittaa?
11. Mikä on kunnioituksen/suvaitsemisen/huomiotta jättämisen välinen ero?

Harjoitus *KUNNIOITUS*

Harjoitusta käytetään käsitteen tutkimisen reflektointivaiheessa.

Oppilaita pyydetään joko yksin tai pareina kirjoittamaan fläppitaululle kullakin kirjaimella alkava sana tai lausahdus, joka kuvaa kunnioituksen käsitteen merkitystä.

K
U
N
N
I
O
I
T
U
S

Tulokset esitetään kohta sen jälkeen koko ryhmälle.

3

DIALOGI HENKILÖKOHTAISEN KASVUN JA SOSIAALISEN ELÄMÄN KANNALTA

Ieva Rocena, Latvia

DIALOGIN HENKILÖKOHTAISEN KASVUN JA SOSIAALISEN ELÄMÄN KANNALTA

Ieva Rocena, Latvia

Johdanto

Henkilökohtainen ja sosiaalinen kehitys on aina ollut tärkeä osa kasvatusta. Nykyään monissa Euroopan Unionin maissa kiinnitetään erityistä huomiota kansalaisuuskasvatukseen⁷, jolla pyritään kehittämään asioihin perehtyneitä, vastuuntuntoisia ja osallistuvia demokraattisen yhteiskunnan jäseniä, jotka kykenevät luomaan hyviä suhteita ja kunnioittamaan ihmisten välisiä eroja.

Dialogin harjoittaminen voi edistää henkilökohtaista ja sosiaalista kasvua ainakin kahdella tavalla:

- 1) se auttaa kehittämään sellaisia taitoja ja taipumuksia, joita tarvitaan eletessä yhdessä yhteiskunnassa ja luotaessa sitä.
- 2) se auttaa tutkimaan sosiaaliseen elämään liittyvien käsitteitä ja syventämään niiden ymmärrystä (yhteisö, vapaus, vastuu, luottamus, oikeus, identiteetti/erilaisuus jne.)

Valmistelut

- Oppilaiden on luettava etukäteen käsikirjasta luvut ”Dialogi, minä ja kasvatus” ja ”Tutkiva dialoginen yhteisö”
- Huolehdi monisteiden valmistuksesta ja kopioinnista
- Valmistaudu esittämään laulu
- Oppilaiden tulisi istua joko ympyrän tai U-kirjaimen muodossa

Apumateriaalit

Fläppitaulu

A4-arkkeja

⁷ <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=054EN>
<http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=055EN>

Muistilappuja

Teippiä

PC + dataprojektori

Huopakyniä

3A

Nauhoite John Lennonin laulusta "Imagine"

(<http://www.youtube.com/watch?v=jE0kxRLzBf0>)

CD-soitin ja/tai PC ja

Moniste – John Lennonin laulun "Imagine" sanat

3B

Kirjanen, 4. luku

DVD:

Tavoitteet ja taidot

- Oppilaille/opettajille on selkiytynyt, millaiset tiedot/taidot/asenteet ovat tärkeitä elettäessä yhdessä yhteiskunnassa.
- Oppilaat/opettajat tietävät Menon-projektin esittämällä tavalla dialogin arvon henkilökohtaisessa kasvussa ja sosiaalisessa elämässä.
- Oppilaat/opettajat ovat harjoittaneet yhteisöllistä dialogista tutkimusta ja reflektoineet kokemuksiaan.

Filosofisia käsitteitä

- Yhteisö
- Minä ja muut
- Kommunikointi
- Yhteistoiminta
- Kunnioitus
- Vapaus ja vastuu
- Oikeudet ja velvollisuudet
- Avomielisyys

- Huolehtiminen
- Luottamus

Oppitunti 3a ”Yhdessä eläen”

1. Johdattelevia toimintoja (15 min.)

- Pyydä jokaista oppilasta erikseen kirjoittamaan yksi asia (jokaista kohti – a, b ja c) josta he pitävät ja yksi asia, josta he eivät pidä yhteisössään a) koulussaan, b) kaupungissaan ja c) maassaan (3-5 min.)
- Pyydä oppilaita vertailemaan vastauksiaan ja keskustelemaan niistä pareina. Heidän tulee perustella kaikki vastauksensa (10 min.).
- Keskustelkaa yhdessä ryhmänä, mitä saitte selville (5-7 min.)

2. Kysymykset ja asialistan valinta (15 min.)

- Jaa monisteena John Lennonin laulun ”Imagine” sanat.
- Kuunnelkaa laulu.
- Pyydä oppilaita pohtimaan laulun ajatusta ja muotoilemaan kysymys laulun herättämistä ajatuksista (oppilaat voivat työskennellä yksin, pareina tai kolmen ryhmässä). Pyydä oppilaita kirjoittamaan kysymyksensä (nimineen) A4-arkille ja kerää (kiinnitä) ne taululle.
- Kouluttaja valitsee keskusteltavaksi filosofisimman/hedelmällisimmän kysymyksen selventääkseen mitä ”eläminen yhdessä” tarkoittaa.

3. Filosofinen tutkimus (30 - 40 min.)

Kouluttaja käyttää filosofiaa lapsille- ja filosofisen tutkimuksen tekniikoita ohjatessaan dialogia – pyytää syitä, selvennyksiä, esimerkkejä, kiinnittää huomiota tärkeisiin filosofisiin käsitteisiin (kuten yhteisö, kunnioitus, vastuu, vapaus, luottamus, oikeus jne.), tekee yhteenvedon keskeisistä ajatuksista.

Käteviä filosofisia kysymyksiä fasilitaattorille:

Millaisessa yhteiskunnassa haluatte asua?

Mille pääarvoille yhteiskunnan/yhteisön tulisi perustua?

Mikä aiheuttaa konflikteja yhteiskunnassa?

Mitä merkitystä kommunikoinnilla on ristiriitojen ratkaisemisessa?

Miksi kommunikointi ei aina toimi?

Onko yksilö vastuussa sen yhteiskunnan elämästä, jossa hän elää?

Miten yksilö voi osaltaan edistää yhteiskunnan elämää?

Voisi olla hyödyksi valita yksittäinen filosofinen käsite ja tutkia sitä syvemmin.

(katso esimerkkiä harjoituksista liitteessä II.)

4. Reflektointi (10 min)

- Oppilaita pyydetään kirjoittamaan 1-2 tapaa, joilla he voivat henkilökohtaisesti edistää hyvinvointia (tai vastuullisuutta/kunnioitusta/vapautta/oikeutta) yhteisössään/yhteiskunnassaan. Kouluttajan tulisi valita joustavasti tutkimuksen yhteyteen sopiva tehtävä.
- Oppilaat jakavat ajatuksiaan ryhmässä.

5. Ryhmämetakeskustelu (10 min)

- Kuuntelimmeko toisiamme?
- Kehityimmekö toisten ajatusten pohjalta?
- Koitko olevasi kunnioitettu/vapaa?
- Missä mielessä tämä ryhmä on yhteisö?

Oppitunti 3b: "Miten dialogista voi olla apua henkilökohtaisessa kasvussa ja sosiaalisessa elämässä?"

1. Alkuharjoitus (10 – 15 min.)

- Pyydä oppilaita työskentelemään pareittain tai neljän hengen ryhmissä ja sopimaan kolmesta tärkeästä asiasta (tiedoista/taidoista/asenteista), joita eläminen yhdessä yhteiskunnassa (yhteisössä, maassa) vaatii. Pyydä heitä kirjoittamaan jokainen vastaus erilliselle tarralle ja kiinnittämään ne taululle.
- Tee yhteenveto parien/ryhmien mielipiteistä.

2. Oppitunnin kehittäminen (25 min.)

- Oppilaat miettivät ja kirjaavat kukin erikseen 3-5 näkökulmaa siihen, miten dialogi/dialogin harjoittaminen kehittää tiettyä tietoa/taitoa/asennetta (oppilaat voivat valita listalta 3-5 kohtaa). (5 min.)
- Oppilaat lukevat kukin erikseen otteita kirjasen luvusta "Tutkiva ja dialoginen yhteisö" - osat *Kiviympyröitä vedessä*, *Yhteinen tehtävä – tutkivan yhteisön rakentaminen* ja *Hyvä ajattelu ja välittävä ajattelu* (ryhmän koosta ja tasosta riippuen voit pyytää osaa ryhmästä lukemaan tietyn osuuden ja osaa muita osuuksia). Oppilaita pyydetään käyttämään erityistä lukemistekniikka ja laittamaan +-merkin niiden ideoiden kohdalle, jotka ovat uusia ja jotka lisäävät jotakin heidän ajatteluunsa (sitä syventäen, avartuen) ja ?-merkin niihin kohtiin, jotka tuntuvat hämmäntäviltä, kyseenalaisilta. (20 min.)

3. Täysistunto

Kouluttaja pyytää oppilaita ilmaisemaan ajatuksiaan ja keskustelemaan heille uusista ideoista.

Kouluttaja pyytää oppilaita ilmaisemaan ajatuksiansa ideoista, jotka aiheuttavat epäilyksiä, synnyttävät kysymyksiä. Näistä asioista käydään keskustelua. Opettaja johtaa keskustelua, tekee yhteenvetoa ideoista ja auttaa syventämään niitä.

Hyödyllisiä dioja DVD:llä. ”Dialoginen subjektiivisuus” jaksossa ”Dialogi inhimillisenä suhteena”; ”Mitä on tehtävissä” jaksossa ”Miksi kohti dialogia”; ”Filosofinen asenne” jaksossa ”Filosofinen kysely ja mielentila”.

Jos keskustelu on lyhyempi, voidaan käyttää DVD:ltä videoita *Välittäminen* tai *Kukaan olen? Mitä on persoonallisuus?* (toi jotakin muuta mahdollisesti sopivammalta tuntuva) jaksosta Videoarkisto analysoitaessa edellä mainittujen näkökulmien (välittäminen/kunnioitus/osallisuus/avomielisuus/luovuus) ilmenemistä lapsiyhteisössä.

4. Reflektointi (10 – 15 min.)

- Oppilaat refleктоivat yksikseen molempia oppitunteja ja tekevät piirroksen kolmesta käsitteestä Dialogi – Minä – Yhteisö. Kouluttaja kehottaa heitä jakamaan piirroksiaan ryhmässä.

ja/tai

5. Ryhmämetakeskustelu (10 min)

- Ovatko toiset auttaneet sinua ajattelemaan?
- Oletko auttanut toisia ajattelemaan?
- Mitä olet oppinut toisilta?
- Oletko oppinut jotakin itsestäsi?

Luettavaa

Pakollista

Tutkiva ja dialoginen tutkimus, 4. luku. Menon

Lisää luettavaa:

- Sharp, Ann and Splitter Laurence. *Teaching for Better Thinking*. ACER The Australian Council for Educational Research 1995.
- Dewey, John. *Democracy and Education*. The Maximilian Company. 1916. (<http://www.ilt.columbia.edu/Publications/dewey.html>)

- <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=054EN>
- <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=055EN>

4

TASA-ARVON EDISTÄMINEN - KULTTUURIEN VÄLINEN DIALOGI

Daniela Camhy, Itävalta & Félix García Moriyón, Espanja

MENON: Developing Dialogue through Philosophical Inquiry

Comenius 2.1 Action 226597-CP-1-2005-1-MT-COMENIUS-C21

TASA-ARVON EDISTÄMINEN - KULTTUURIEN VÄLINEN DIALOGI

Osa I

Daniela Camhy, Itävalta

Johdanto:

Vuosi 2008 on ”Kulttuurienvälisen vuoropuhelun” vuosi. Keskitymme kulttuurien välisen vaihdon ja tasa-arvon edistämisen ajatukseen. Päällimmäinen kysymys on: Miten pääsemme parempaan yhteisymmärrykseen? Mitä tasa-arvo tarkoittaa? Oppitunnit on laadittu dialogisiksi – meille kaikille on haasteellista kokea toisilta – tärkeänä asiana oppia toisiltamme. Filosofisen dialogin kautta, joka kehittää luokkahuoneesta tutkivan yhteisön, voimme edistää tiettyjä kognitiivisia, affektiivisia, sosiaalisia ja moraalisia kykyjä.

Valmistelut

- kopioi liitteen materiaalit jokaiselle oppilaalle
- varaa paperilappuja ja huopakyniä
- oppilaiden on luettava etukäteen kirjasta 5. luku: ”Kulttuurienvälisen vuoropuhelun edistäminen filosofisen tutkimuksen kautta”
- DVD: jakso ”Puhutaan ja ajatellaan yhdessä”
- tutustu karttaan ja käytettyihin symboleihin

Apumateriaalit:

- DVD-video ”Dialogista” osasta Videoarkisto
- Kirjaston 5. luku: ”Dialogin edistäminen filosofisen tutkimuksen kautta”
- Liite: ”Thomas ja Fafima” sekä manuaali
- paperia ja kyniä
- isoja paperiarkkeja - fläppitaulu
- erivärisiä huopakyniä kaikille oppilaille

Filosofiset käsitteet:

- kulttuuri
- tasa-arvo
- kuvittelemine
- kulttuurienvälinen vuoropuhelu
- ymmärtäminen
- filosofinen tutkimus
- globalisaatio
- kommunikaatio/keskustelu

Tavoitteet ja taidot

- Oppilaat/opettajat tutustuvat tasa-arvon käsitteeseen
- Oppilaille/opettajille on syntynyt syvempi ymmärrys siitä, mitä tarkoittaa ”dialogin edistäminen filosofisen tutkimuksen kautta”
- Oppilaat/opettajat tiedostuvat kulttuurien välisen ymmärryksen merkityksestä
- Oppilailla/opettajilla on käsitys niistä filosofisista työkaluista, joita he voivat ottaa mukaan tutkiessaan stereotyyppioita ja ennakkoluuloja
- Opettajat oppivat menetelmiä filosofisten käsitteiden käyttöön ja filosofisen tutkimuksen kehittämiseen opetuksessaan
- Oppilaat/opettajat oppivat ymmärtämään ja arvostamaan tasa-arvon ja syrjinnän vastaisen taistelun tavoitteita
- Oppilaat/opettajat kehittävät mielikuvitustaan ja luovuuttaan tulevaisuuden visioinnissa
- Oppilaat/opettajat oppivat edistämään oikeutta ja kunnioitusta

Oppitunti 4a: Tasa-arvon maa (90 min.)

Alkutoimet (45 min.)

- Esittele ”yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen” ensimmäinen artikla.
 - ”Oikeus tasa-arvoon” (15 min)
- Oppilaita pyydetään kuvittelemaan maa, jossa kaikkien kansalaisten kesken vallitsee todellinen tasa-arvo eikä ole mitään syrjintää. Tätä maata kutsutaan Tasa-arvon maaksi.
- Pyydä oppilaita jakautumaan 3-5 hengen pienryhmiin. Jaa paperilaput ja kynät ja anna ryhmille noin 10 minuuttia aikaa lyhyisiin aivoriihiin seuraavista aiheista:
 - miltä Tasa-arvon maa heidän kuvitelmissaan näyttäisi
 - millaista olisi asua Tasa-arvon maassa
- Jaa sitten isot paperiarkit ja huopakynät. Pyydä jokaista ryhmää laatimaan oma mielikuvituskarttansa Tasa-arvon maasta ja kirjoittamaan tärkeimmät ajatukset siitä, miten Tasa-arvon maassa eletään yhdessä. Mikä mahtaisi olla erilaista kuin missään muussa maassa? Anna ryhmille 20 minuuttia aikaa.
- Anna ryhmien esitellä karttansa, selittää niitä ja keskustella niistä.

2. Keskustelu (35 min. täysistunto mukaan lukien)

Keskustelkaa tasa-arvon merkityksestä ja siitä, miten olisi mahdollista rakentaa Tasa-arvon maa. Hyviä kysymyksiä:

- Mitä ”tasa-arvo” merkitsee sinulle?
- Mitkä ovat Tasa-arvon maan pääpiirteet?
- Mitä on muututtava nykyisen yhteiskunnan rakentamiseksi Tasa-arvomaaksi?
- Jos arvioit omaa maatasi kaikkien maailman maiden joukossa kaikkien ihmisten tasa-arvon suhteen, miten arvioisit sen asteikolla 1-10? 1 tarkoittaa hyvin epätasa-arvoista, 10 miltei ihanteellista tasa-arvoa.

- Mitä ryhmiä yhteiskunnassasi syrjitään? Miten tämä näkyy? Mitä ihmisoikeuksia loukataan?
- Miten vähäosaiset ryhmät voivat vaatia oikeuksiaan?
- Mitä voit tehdä auttaaksesi rakentamaan Tasa-arvomaata?

3. Täysistunto ryhmien tulosten lyhyeksi yhteenvedoksi

Mihin kysymyksiin ryhmät keskittyivät? Mitä oppilaat nyt ajattelevat "tasa-arvosta"? Mikä heitä todella kiinnosti keskustelussa?

4. Mitä arvoa keskustelulla/dialogilla oli? (10 min)

Keksimmekö kriteerejä ja muotoilimmeko niitä yhdessä?

Kuuntelimmeko toisiamme?

Ajattelimmeko yhdessä?

Esittikö kukaan konkreettisia esimerkkejä?

Oppitunti 4b: Vuoropuhelua kulttuurienvälisen ymmärtämisen puolesta (90 min.)

1. Alkutoimet (20 min)

- Oppilaat istuvat ympyrän muodossa. Opettaja antaa heille tarinan sisältävän monisteen (liite)
- Oppilaat lukevat tarinan ääneen
- Opettaja antaa oppilaille pienet paperilaput ja pyytää heitä kirjoittamaan niille jonkin tarinaan liittyvän kysymyksen tai ajatuksen.

2. Asialistan valinta (15 min.)

- Opettaja kerää kaikki paperit ja lukee ajatukset ja kysymykset ääneen. Sitten hän laittaa paperilaput kulhoon tai hattuun ja pyytää yhtä oppilasta nostamaan lapun ja lukemaan ääneen siinä oleva kysymyksen tai ajatuksen.
- Opettaja voi myös sisällyttää harjoitukset ja keskustelusuunnitelmat tarinaan.

3. Filosofinen tutkimus (45 min.)

Ympyrän muodossa istuen ja alkaen valitusta kysymyksestä oppilaat/opettajat keskustelevat ajatuksistaan, merkityksistään, ideoistaan... ryhmää pyydetään nyt refleктоimaan, perustelevaan, kyselemään, kehittelemään asiaa filosofisena tutkimuksena.

Hyödyllisiä filosofisia kysymyksiä fasilitaattorille:

- Mistä kulttuurien välisessä kommunikoinnissa on kysymys?
- Millaista kommunikointia on olemassa?
- Miten ihmiset kommunikoivat keskenään?
- Miten eri maiden ihmiset kommunikoivat keskenään?
- Mitä on kulttuurienvälinen vuoropuhelu?
- Miksi kulttuurien välinen vuoropuhelu on tärkeää?
- Mitä on kulttuurienvälinen ymmärtäminen?
- Miten ihmiset puhuvat eri tilanteissa?
- Onko eri maiden ihmisten kielenkäytössä eroja?
- Mitä tarkoitetaan dialogilla (vuoropuhelulla)/keskustelulla?
- Mitä voimme tehdä käydäksemme/edistääksemme kulttuurienvälistä vuoropuhelua?

Lopuksi fasilitaattori voi yrittää selvittää oppilaiden/opettajien kanssa **filosofisen ja kulttuurienvälisen dialogin** osatekijät. Pohdi myös näiden dialogien keskeisiä elementtejä ja niiden eroja verrattuna keskusteluun.

4. Mitä arvoa keskustelulla/dialogilla oli? (10 min)

Oppilaita/opettajia pyydetään arvioimaan omaa dialogiaan tällä tunnilla vastaamalla seuraaviin kysymyksiin:

Kommunikoimmeko me todellakin keskenämme?

- Ajattelimmeko me yhdessä?
- Oliko meillä todellista dialogia?
- Oliko se filosofista dialogia?
- Kuuntelimmeko me toisiamme?
- Esitimmekö syitä ja kysymyksiä?
- Oliko meillä kulttuurienvälistä dialogia?
- Toimimmeko me yhdessä filosofisena tutkivana yhteisönä?

Luettavaa:

Pakollista:

Dialogin kehittäminen filosofisen tutkimuksen kautta, 5. luku Menon

Lisää luettavaa:

- For further reading: The convention of the Human Rights
- <http://www.equalityhumanrights.com/en/yourrights/humanrights/Pages/Introductiontohumanrights.aspx> Introduction to human rights
- Sharp, Ann and Splitter Laurence: *Teaching for Better Thinking*. ACER The Australian Council for Educational Research 1995.

Liite

Thomas ja Fifame

Adina F. Camhy

Thomas on 11-vuotias ja asuu perheineen Saksassa. Hän on laiha ja pitkä, hänen ihonsa ja tukkansa on vaalea. Hänen veljensä Lukas ja Martin ovat iältään viisi ja 15 vuotta, ja hänen sisarensa Andrea on 14-vuotias. Thomas pelaa mielellään jalkapalloa ystäviensä ja vanhemman veljensä kanssa. Joka päivä heidän pelatessa jalkapalloa pihalla pikkuveli Lukas katselee heidän peliään, koska hän on vielä liian pieni pelaamaan. Andreakin pelaa joskus jalkapalloa, mutta hän käy mieluummin ulkona ystäviensä kanssa. Heidän vanhempansa toimivat opettajina yliopistossa ja perhe asuu isossa talossa, jossa on puutarha. Thomas kinastelee joskus veljiensä ja sisarensa kanssa, mutta hän rakastaa heitä kuten myös vanhempiansa. Joka aamu Thomasin herättyä perhe syö yhdessä aamiaista. Jokainen auttaa pöydän kattamisessa ja aamiaisen valmistuksessa. Thomas käy samaa koulua kuin Martin ja Andrea, ja Lukas aloittaa koulun ensi vuonna.

Eräänä maanantaiaamuna Thomas meni kouluun tavalliseen tapaansa. Hän juoruili Martinin ja Andrean kanssa lyhyen koulumatkan ajan. Kun kello soi, hän meni luokkaansa ja istui tuoliinsa. Thomasilla on paljon ystäviä luokallaan ja hän käy mielellään koulua. Tuona päivänä rouva Han, opettaja tuli luokkaan mukanaan tyttö, jonka ihon väri oli kuin tummaa suklaata. Hänen tukkansa oli palmikoitu lukuisille pienempien leteille. Rouva Han esitteli hänet meille. Hänen nimensä oli Fifame ja hän oli tullut Togosta, Länsi-Afrikassa sijaitsevasta maasta. Lapset luokassa mumisivat ja Thomas kuuli erään pojan kuiskaavan: ”Voi miten hassulta hän näyttää, katsokaa hänen tukkaansa ja vaatteita.” Jotkut lapsista nauroivat.

Thomasin vieressä oli tuoli vapaana, joten hän tarjosi sitä Fifamelle ja tyttö istuutui hänen viereensä. Koulussa oli todella tylsää; puhuttiin fysiikasta ja kemiasta. Parin minuutin välein Thomas katsoi Fifamen lettejä, joissa oli paljon pieniä värikkäitä helmiä. Kun koulun kello soi välitunnin merkiksi, Thomas avasi

lounaspakkaustaan. Hän tarjosi Fifamelle omenan. ”Kiitos”, tyttö sanoi. ”Minä olen Thomas”, hän sanoi antaessaan omenaa tytölle. ”Miten tulit Saksaan?” hän kysyi. Tyttö katsoi häntä isoilla tummilla silmillään. ”No, se on pitkä tarina. Synnyin kaupungissa, jonka nimi on Mango, ihan niin kuin se hedelmä”, hän hymyili. ”Vanhemmillani ei ollut paljonkaan rahaa, joten meidän lasten piti korjata sato ja myydä se torilla. Työ oli kovaa emmekä voineet leikkiä muiden lasten tavoin. Rakkain toiveeni oli päästä kouluun Lomeen, mutta meillä ei ollut tarpeeksi rahaa. Minulla ja viidellä veljelläni ja sisarellani ei ollut edes tavallisia kenkiä, kuljimme enimmäkseen paljain jaloin.” Thomas katseli häntä tarkkaavaisesti ja Fifame punastui ikään kuin hänen pitäisi hävetä sitä, mitä hänelle oli tapahtunut. ”Eräänä päivänä tapasin kaupungilla naisen, joka sanoi voivansa auttaa minua ja perhettäni. Hän antoi meille rahaa, jotta veljeni, sisareni ja minä voisimme käydä koulua Togon eteläosassa. Nainen kertoi meille, että meillä olisi paremmat mahdollisuudet täällä Saksassa ja hän etsi meille täältä asuinpaikan. Asun nyt talossa, jossa asuu paljon afrikkalaisia lapsia ilman vanhempiaan. Saamme siellä ruokaa ja vaatteita ja voimme käydä koulua. Mutta kaipaen vanhempiani, veljiäni ja sisariani ja monia muita kulttuuriini kuuluvia asioita.”

Thomas ei pysty kuvittelemaankaan tällaista tarinaa. Hänelle ei ole tullut mieleenkään, että rahat eivät riittäisi kenkien ostamiseen. Hän ei voi kuvitella muuta kuin oman elämänsä. ”Haluaisitko joskus käydä meillä?” Thomas kysyi häneltä. ”Kiitos tietysti!” Fifame sanoi innostuneena.

Samana päivänä Fifame meni käymään Thomasin kotona. ”Tämä on minusta kuin iso linna! Togossa asuin pienessä parakissa.”, Fifame mainitsi nähdessään talon. Thomas tiesi, ettei hänen perheensä sentään ollut niin rikas. Molemmat hänen vanhempansa olivat keskituloisia ja kaikilla hänen ystävillään oli oma huone ja talo. Thomas näytti huonettaan Fifamelle. Siellä oli sänky, pöytä ja hyllykkö. Ikkunasta tuli hieman auringonvaloa. ”Togossa nukuin samassa huoneessa viiden veljeni, sisareni ja vanhempieni kanssa. Kylmä tuuli puhalsi joskus seinän raoista. Silloin siirryimme lähemmäs lämmittämään toisiamme.”

Sitten Thomas pyysi Fifamea hänen ja ystäviensä mukaan pelaamaan jalkapalloa. Fifame ei halunnut pelata. ”Ei se haittaa jos et osaa pelata kovin hyvin, emme me naura sinulle.”, Thomas lupasi. ”En ole ikinä pelannut jalkapalloa, kylässäni vain

pojat pelasivat jalkapalloa, tytöt vain katsoivat tai leikkivät nukeilla.”, Fifame vastasi. ”Tulehan nyt, ei se niin vaikeaa ole! Se on hauskaa.” Thomas otti häntä kädestä ja vei hänet pihalle. He pelasivat pitkään ja se oli todella hauskaa. Sinä iltana Fifame sanoi ennen lähtöään kotiin: ”Kiitos kaikesta, Thomas. En olisi koskaan uskonut löytäväni näin nopeasti sellaista ystävää kuin sinä.”

Harjoitus: Ajatuksia kulttuurista

Onko mielestäsi olemassa jotain asioita, jotka kertovat ihmisen kulttuurista? Perustele myös miksi nämä asiat kertovat jotain kulttuurista.

1. vaatteet
2. ruoka
3. musiikki
4. tarinat
5. kieli
6. laulut
7. urheilu
8. perinteet

Keskustelusuunnitelma: Mitä on kulttuuri?

1. Jos puhumme kulttuurista, mitä sillä tarkoitamme?
2. Onko vain ihmisillä kulttuuria?
3. Mitkä ovat sinulle tärkeimmät asiat omassa kulttuurissasi?
4. Mitä eroa on kulttuurilla ja luonnolla?
5. Mitkä ovat tärkeimmät erot ”afrikkalaisen kulttuurin”, ”kiiinalaisen kulttuurin”, ”amerikkalaisen kulttuurin”, ”ruotsalaisen kulttuurin” ja ”suomalaisen kulttuurin” välillä?
6. Mitä monikulttuurisuus tarkoittaa?
7. Pitäisi kaikkien tietää jotakin kaikista yhteisönsä kulttuureista?
8. Miten eri kulttuureista voi oppia?

Keskustelusuunnitelma: Elämää toisessa maassa

1. Miksi ihmiset lähtevät omasta maastaan?
2. Voisitko kuvitella eläväsi toisessa maassa?
3. Oletko koskaan ollut toisessa maassa?
4. Opitko mitään uutta puhuessasi muista maista tulevien ihmisten kanssa?
5. Voivatko ihmiset oppia sinulta?
6. Onko helppo saada ystäviä uudessa maassa?

Keskustelusuunnitelma: Ystävät

1. Miten jostakusta toisesta tulee sinun ystäväsi?
2. Ovatko kaikki ne, joista pidät, ystäviäsi?
3. Voiko joku olla ystäväsi osaamatta kieltäsi?
4. Onko ihmisiä, joilla ei ole ainoatakaan ystävää?
5. Voiko joku sinua paljon vanhempi/nuorempi olla ystäväsi?
6. Voivatko eläimet olla ystäviä?
7. Onko sinulla ystäviä, jotka elävät muissa maissa tai jotka ovat tulleet muista maista?
8. Mitä sana ”ystävä” tarkoittaa?
9. Luuletko sanan ”ystävä” tarkoittavan samaa joka maassa?

Keskustelusuunnitelma: Nauru

1. Missä tilanteessa naurat?
2. Onko mahdollista nauraa vaikka ei naurattaisi?
3. Miten hymyily ja nauru eroavat toisistaan?
4. Onko nauru yleensä asia, jota et pysty helposti hallitsemaan?
5. Miksi tarinan lapset nauravat?
6. Tuntuvatko sinusta joskus jotkut asiat hassuilta vaikka tiedät, että niiden ei pitäisi tuntua?

TASA-ARVON EDISTÄMINEN JA KULTTUURIEN VÄLINEN DIALOGI

Osa II / Onko yleismaailmallisia arvoja olemassa

Félix García Moriyón. Espanja

Valmistelut

- Kopioi kertomus Saran hunnusta kaikille oppilaille
- Etsi tietoja maahanmuutosta maahasi ja etsi myös sanomalehti uutisia ja -artikkeleita maahanmuutosta ja erilaisten kulttuuri-identiteettien yhteentörmäyksistä.
- DVD (haluttaessa): Video ”Kulttuurierot”

Tavoitteet ja taidot

- Opettajat selviytyvät eri kulttuurisista ja uskonnollisista taustoista tulevien ihmisten sopeuttamisesta
- Opettajat huomaavat tämän ongelman moninaisuuden ja ne ennakkoluulot, joita meillä kaikilla on näistä aiheista puhuttaessa: osa ihmisistä siirtyy hyvin nopeasti toiveajatteluun (kaikki kulttuurit ja kulttuurikäytännöt ovat hyviä ja ne on hyväksyttävä); vastakkainen ideologinen lähestymistapa on olla luottamatta muihin kulttuuri-identiteetteihin, pitää niitä omalle kulttuurillemme vakavan vaaran tuottavina vihollisina ja pitää joitakin kulttuureita takapajuisina länsimaiseen kulttuuriin verrattuna.
- Opettajat tutkivat kulttuurisen erilaisuuden käsitettä sosiaalisen rikkauden lähteenä ja kulttuurista erilaisuutta uhkana sosiaaliselle yhtenäisyydelle.
- Opettajat saavat käsityksen siitä, miten eettisiä käsitteitä tutkitaan lasten kanssa.

Apumateriaalit

- **DVD:Itä:** Kulttuurierot
- Mikäli mahdollista internet-yhteys olisi suureksi hyödyksi tietojen hankkimisessa.

Käsitteet

- Yleinen – suhteellinen
- Monikulttuurinen – kulttuurienvälinen – yksikulttuurinen
- Sosiaalinen laki – henkilökohtaiset ja perheen arvot
- Takapajuiset yhteiskunnat – kehittyneet yhteiskunnat
- Uskonto julkisena ja yksityisenä asiana
- Kulttuurinen ja henkilökohtainen identiteetti
- Sopeutuminen ja kulttuuriin mukautuminen

MONIKULTTUURISUUS

Keskustelusuunnitelma: Onko olemassa takapajuisia kulttuureja?

1. Onko maita, jotka ovat takapajuisempia kuin muut?
2. Onko olemassa takapajuisia ja kehittyneitä kulttuureita?
3. Onko raskaana olevan naisen parempi synnyttää lääkärin avustuksella vai kättilön avustuksella (sairaalassa vai kotona)?
4. Kun sairastat, onko parempi mennä lääkäriin, kansanparantajalle vai noitatohtorille?
5. Onko lasten parempi käydä koulua 16-vuotiaaksi tai aloittaa halutessaan työnteko täytettyään 12?
6. Onko yhteiskunta parempi, jos sen ihmisillä on kotonansa käytössä juomavettä ja sähkövirtaa?
7. Onko sellainen yhteiskunta, jossa ihmisillä on televisio ja radio, parempi?
8. Onko mielestäsi oikein rajoittaa naisten oikeuksia koulutukseen ja terveyspalveluihin?
9. Onko nuorille tytöille ennen puberteettia tehtävä ympärileikkaus merkki sosiaalisesta takapajuisuudesta?
10. Onko se, että ihminen käyttää paljon rahaa kosmeettiseen kirurgiaan ihan vain sopiakseen sosiaaliseen muotiin, merkki sosiaalisesta kehityksestä?
11. Onko asukasta kohti laskettu tulo sosiaalisen kehityksen mittari?

12. Voidaanko vankeusastetta pitää sosiaalisen kehityksen osoittimena? Onko köyhyysrajan alla asuvan väestön prosenttiluku sosiaalisen kehityksen osoitin?
13. Onko sellainen yhteiskunta kehittyneempi, jossa kuolemanrangaistusta sovelletaan joihinkin rikoksesta tuomittuihin tai jossa rikollisia tuomitaan ruumiinosien amputointeihin?
14. Onko demokraattisten instituutioiden johtama yhteiskunta kehittyneempi: puheenvapaus, vapaat vaalit ehdokkaiden kansanedustajien valitsemiseksi lakiasäätäviin laitoksiin...?
15. Onko ihmisoikeuksien kunnioittamisen määrä kulttuurisen kehityksen osoitin?
16. Onko lukutaidottomien ihmisten prosenttiosuus osoitus takapajuisesta yhteiskunnasta?
17. Voisitko palata kysymyksiin 1 ja 2? Oletko muuttanut mieltäsi?

Keskustelusuunnitelma: moraalinen ongelma

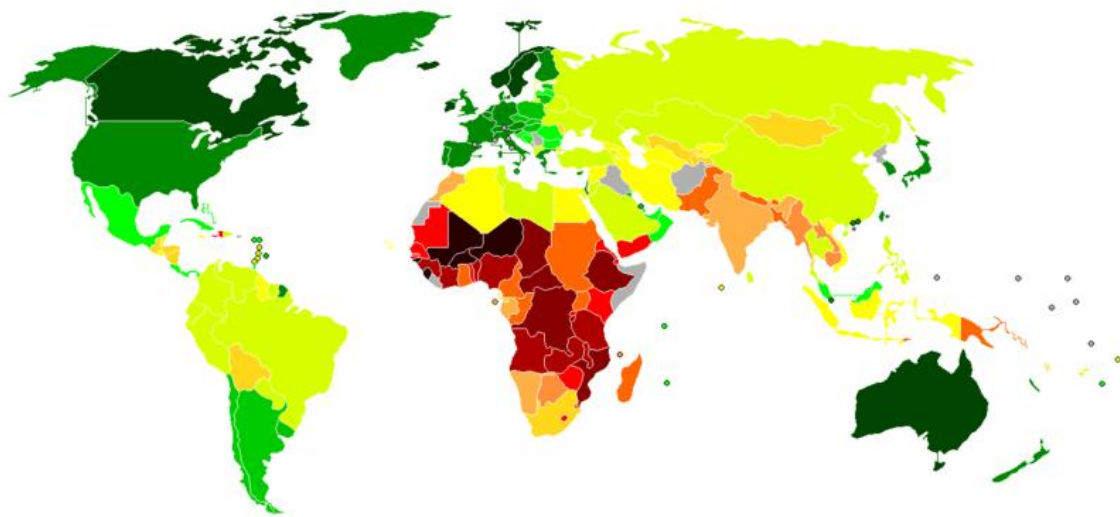
Saran valinta ja rehtorin määräämät koulun säännöt johtavat syvään ja vakavaan moraaliseen ongelmaan. Molemmilla osapuolilla on omat perusteensa ja molemmille kelpavaa kompromissia ei näytä löytyvän. Joten...

1. Mitkä arvot ja oletukset ovat molempien päätösten taustalla?
2. Mitkä ovat osapuolten puolesta ja vastaan puhuvat asiat?
3. Mitä seurauksia on odotettavissa rehtorin asenteesta? Mitkä ovat Saran päätöksen seuraukset?
4. Mitä näkökulmia ongelmiin pitäisi ottaa huomioon päätöstä tehtäessä?
5. Ovatko jotkin näkökulmat olennaisempia kuin muut?
6. Keksitkö muita jompaakumpaa näkökulmaa puoltavia syitä?
7. Keksitkö vasta-argumentteja, joilla voitaisiin kumota Saran ja rehtorin argumentit?
8. Löytyykö mitään muuta ratkaisua?

9. Onko mahdollista, että molempien näiden yhteisöjen (muslimi- ja 'länsimainen' yhteisö) päämääriä ja intressejä ei voida sovittaa yhteen?
10. Jos näin olisi, miten ihmiset voisivat ratkaista konfliktin?
11. Onko Saran vanhempien mielipide tärkeä?
12. Pitäisikö rehtorin kysyä Saran luokkatovereiden mielipidettä ongelmasta?

LIITE 1

Ihmisoikeuksien indeksi

[YK:n inhimillisen kehityksen indeksi \(HDI\)](#) vuodelta 2004, lähteenä vuoden 2006 UN Human Development Report. Pienemmän HDI-arvon kuin 0.5 katsotaan merkitsevän alhaista kehitystasoa ja HDI-arvon 0.8 tai sitä korkeamman korkea kehitystasoa. YK ei laskenut arvoja Taiwanille ja Macaolle (merkitty tähdellä). Niiden kuuluminen tiettyyn kategoriaan tällä kartalla perustuu niiden omien tilastokeskusten laskelmiin.

■ 0.950-	■ 0.700-0.749	■ 0.450-0.499
■ 0.900-0.949	■ 0.650-0.699	■ 0.400-0.449
■ 0.850-0.899	■ 0.600-0.649	■ 0.350-0.399
■ 0.800-0.849	■ 0.550-0.599	■ 0.300-0.349
■ 0.750-0.799	■ 0.500-0.549	■ -0.300

■ ei tietoja

Kuvaa täydentää [en:Image:HDImap_spectrum2006-colourblind-compliant.png](#) jota on muunneltu niin, että myös punavihervärisokeat pystyvät näkemään erot.

Wikipedian määritelmä:

“**Inhimillisen kehityksen indeksi (HDI)** mittaa [todennäköistä elinikää](#), [lukutaitoa](#), [koulutusta](#) ja [elintasoa](#) maailman eri maissa. Sitä pidetään vakiintuneena tapana [mitata hyvinvointia](#), varsinkin lasten [hyvinvointia](#). Sen avulla määritellään ja ilmaistaan, onko maa [kehittynyt](#), [kehittyvä](#), vai [alikehittynyt maa](#) ja mitataan talouspolitiikan vaikutusta elämän laatuun.^[1] Indeksini kehitti vuonna 1990 intialainen Nobel-palkinnon saaja [Amartya Sen](#), [pakistanilainen taloustieteilijä Mahbub ul Haq](#) apunaan Gustav Ranis (Yale University) ja Lord [Meghnad Desai](#) (London School of Economics) ja sitä on siitä lähtien käyttänyt [YK:n kehitysohjelma](#) vuotuisessa [inhimillisen kehityksen raportissaan](#). Sen kuvaa sitä rajoitustensa vuoksi “vulgaariksi mittakepiksi”, mutta siinä kiinnitetään kuitenkin laajemmin huomiota kehityksen aspekteihin kuin sen syrjäyttämässä tulotasossa asukasta kohti, ja se tarjoaa tutkijoille tien **inhimillisen kehityksen raportteihin** sisältyviin lukuisiin tarkempiin mittareihin.

HDI mittaa maan keskimääräisiä saavutuksia kolmella ihmisen kehityksen perusulottuvuudella:

- Elämän pituus ja terveys mitattuna [todennäköisellä eliniällä](#) syntymän aikaan.
- Tietämys mitattuna aikuisten [lukutaidolla](#) (kahden kolmasosan painotus) ja yhdistetyllä primaari-, sekundaari- ja tertiaarikoulutuksen brutto-opiskelusuhteella (yhden kolmasosan painotus).
- Kohtuullinen elintaso mitattuna [bruttokansantuotteella](#) (GDP) henkeä kohti [ostovoimapariteetin](#) (PPP) mukaisesti [Yhdysvaltain dollareina](#).

Joka vuosi [YK:n jäsenvaltiot listataan ja rankataan](#) näiden mittareiden mukaan.. Listan kärkipäässä olevat mainostavat usein sijoitustaan [\[2\]](#) houkutellakseen lahjakkaita maahanmuuttajia tai estääkseen maastamuuttoa.

Vaihtoehtoinen mittari, joka painottuu köyhyyden määrään maassa, on ["inhimillisen köyhyyden indeksi"](#).

Onko tämä mielestäsi hyvä työkalu maan kehitystason määrittelyyn?

LIITE 2

Saran huntu

Lukuvuosi oli vasta alkamassa. Viime vuonna Sara oli perheensä kanssa lomalla vanhempiansa ja isovanhempiansa kotimaassa Marokossa, ja hänellä oli ollut paljon aikaa jutella sukulaisten kanssa ja kuljeskella esi-isiensä ja perheensä puhtaan ja ruuhkaisen kaupungin kaduilla ja toreilla.

Hän oli teini-ikäinen, vain 14-vuotias ja monien muiden teini-ikäisten tapaan hän yritti kovasti löytää omaa paikkaansa ja identiteettiään siinä yhteiskunnassa, jossa hän eli Madridissa. Koska hän oli lapsi, hän oli tajunnut, että hän oli hieman erilainen kuin useimmat luokkatoverit. Hänen vanhempansa eivät olleet syntyneet Espanjassa, ja jotkut heidän opettamistaan tavoista ja käsityksistä olivat myös erilaisia: ruoka, vaatteet, lomat ja uskonnolliset käytännöt.

Mitään ongelmia ei kuitenkaan ollut ja koulu-aika oli hänelle mukavaa. Hänelle joulun- ja pääsiäislomalla oli eri tarkoitus, ne katkaisivat lukuvuoden; hän ei koskaan syönyt sianlihaa koulun ruokalassa ja Ramadanin aika oli tärkeä vain hänelle. Hän ei tietenkään käynyt uskonnon tunneilla, mutta monet hänen luokkatovereistakaan eivät niillä käyneet.

Mutta tänä vuonna kaikki ei ollut entisellään. Hän oli löytänyt perheensä kotimaassa uusia ajatuksia ja ennen kaikkea uuden henkilökohtaisen identiteettimallin naisena ja islamin harjoittajana. Hän oli päättänyt seurata muslimien uskonnollisia käytäntöjä tiukemmin ja myös näyttää uuden elämäntyylinsä julkisesti, koska hän oli ylpeä marokkolaisista juuristaan ja islamilaisen uskon ihanteista.

Niinpä hän tuli ensimmäisenä koulupäivänä kouluun pukeutuneena maansa perinteisten sosiaalisten sääntöjen mukaisesti: hänen päättään peitti hunttu. Hänellä oli myös löysät, ei ihonmyötäiset vaatteet eikä hänen ihostaan ollut kasvoja lukuun ottamatta tuumaakaan näkyvissä.

Hänen luokkatoverinsa olivat hyvin yllättyneitä. Jotkut heistä vain tuijottivat sekavin ihmetyksen ja paheksunnan tuntein. Osa tytöistä ja pojista, hänen lähimmät ystävänsä, alkoivat kyselemään ja pian oli käynnissä vilkas keskustelu. Keskustelun perusaiheena oli tällaisen pukeutumisen tarkoitus. Osa ystäväistä väitti, että se symbolisoi musliminaisten sortoa ja islamin ”takaperoisuutta”, mikä on tunnettu ja laajalle levinnyt käsitys islamilaisista maista etenkin verrattuna siihen vapauteen, josta naiset ovat todella nauttineet länsimaissa.

Toisten ystävien tuella Sara kielsi hyväksyvänsä miesten epäoikeudenmukaiset säännöt. Hän oli vapaasti päättänyt käyttää hunttua, joka oli hänelle uskonnollisen ja kulttuurisen itsekorostuksen symboli, tapa osoittaa ylpeyttä erilaisuudestaan. Sitä paitsi hänestä tuntui paljon vapaammalta hunnussa, koska hän vapautui niiden miesten seksuaalisesta pakkomielleestä, jotka pitivät naisia vain seksisymboleina, joiden pitäisi aina olla valmiina kiihottamaan ja herättämään heidän seksuaalisia halujaan.

Hetken kuluttua keskustelu vaimeni hiljalleen ja ryhmä jakautui pienempiin ryhmiin, jotka juttelivat tavanomaisista päivittäisistä asioista: opettajista ja luokkakavereista, historian opettajasta ja hänen neuroottisista säännöistään tunneilla, viikonlopun bileistä... kukaan ei enää kiinnittänyt suurempaa huomiota hänen hunttuunsa, vaikka hän tiesikin, että luokkatoverit tuijottivat häntä aina välillä samoja ihmetyksen ja paheksunnan ilmeitä esittäen.

Koulupäivä oli ohi ja oppilaat tekivät lähtöä koteihinsa. Kun Sara ohitti rehtorin kansliaa, rehtori pyysi hänet sisään. Hänen kasvonsa olivat hyvin vakavat ja vaikka hän yrittikin olla mahdollisimman ystävällinen, oli selvää, ettei hänellä ollut hyviä uutisia Saralle

”Sara”, rehtori sanoi, ”tänä aamuna tulit kouluun hunttuun pukeutuneena. Sinun pitäisi tietää, että maamme lakien ja koulun sääntöjen mukaan uskonnolliset symbolit on kielletty. Et siis voi pitää hunttua koulussa”.

”Mutta rouva Leroy...” sanoi Sara kovalla värisevällä äänellä, ”tämä on minun oma valintani enkä häiritse ketään. Monilla musliminaisilla on huntua, ja se on meille sekä uskomme että kulttuuri-identiteettimme symboli”.

”Olisi mukava keskustella perusteluistasi, mutta se ei ole tässä asian ydin” vastasi rehtori. ”Se on kiellettyä etkä siis voi käyttää huntua. Haluaisin puhua vanhempiesi kanssa”.

”Vanhemmillani ei ole mitään tekemistä tämän ongelman kanssa. Äitini käyttää tietysti myös huntua ja on kanssani samaa mieltä päätöksestäni, mutta tämä oli minun oma valintani. Kukaan ei ole pakottanut tai velvoittanut minua käyttämään huntua”.

”Minähän sanoin, että en halua aloittaa väittelyä koulun säännöistä. Tilanne on aivan selvä: jos aiot jatkaa hunnun käyttöä, sinun on lähdettävä koulusta ja etsittävä jokin yksityinen koulu, jossa tuollainen pukeutuminen sallitaan. Huomisaamuna et siis voi tulla luokkaan hunnun kanssa. Sinun on tehtävä päätöksesi”.

Sara lähti rehtorin kansliasta. Hän oli todella järkyttynyt ja itkun partaalla. Hän ei voinut ymmärtää koulun sääntöjä, mutta rehtori oli tiukkana; joko huntua tai koulu, ei mitään kompromisseja. Saran oli tehtävä valinta uskomustensa ja koulun välillä. Oli hyvin rankkaa luopua oikeudesta pukeutua haluamallaan tavalla, mutta hyvin rankkaa myös jättää koulu, ystävät ja opettajat. Ja päätös oli tehtävä muutaman tunnin kuluessa.

Luettavaa ja lisätietoja

Lisää ideoita pulmista ja pulmakoulutuksesta:

<http://www.dialogueworks.co.uk/dw/dilemma.html>

Keskustelusuunnitelmia ja harjoituksia Saran ristiriitaan liittyvistä aiheista löytyy myös Mathew Lipmanin kirjan *Harry Stottlemeier's Discovery* yhdeksännestä luvusta. Kyseisessä luvussa rehtori kutsuu Dalen — opiskelijan joka ei halua vannoa uskollisuutta Yhdysvaltain lipulle katsoen sen olevan vastoin hänen uskonnollista vakaumustaan — luokseen. Lopulta hänet erotetaan koulusta.

Käsikirjasta *Filosofinen tutkimus* löytyy runsaasti harjoituksia, keskustelusuunnitelmia ja toimintoja.

5

FILOSOFINEN DIALOGI KIELESSÄ JA KIRJALLISUUDESSA

Daniela Camhy, Itävalta

FILOSOFINEN DIALOGI KIELESSÄ JA KIRJALLISUUDESSA

Daniela G. Camhy, Itävalta

Johdanto

Kieli on jokaisen ihmisolennon kommunikoinnin perusväline. Kielen avulla voimme kehittää ja ilmaista ajatuksiamme, tunteitamme ja kokemuksiamme. Ihmistenvälisen kommunikaation ja identiteetin välillä on hyvin vahva yhteys, joten kieli liittyy läheisesti sellaisiin asioihin kuin demokratia ja ihmisoikeudet. Kielellinen moninaisuus ja kielioikeuksien demokratisointi ovat tärkeitä aiheita kulttuurienvälisessä kasvatuksessa.

Tässä jaksossa tutkimme tarkemmin kielipelin käsitettä⁸ - kielen käyttöä ja kielen voimaa demokratiakasvatuksessa.

Aloitamme oppitunnin tämän osan tutkimalla ”kieltä”. ”Mitä kieli on?” ”Mitä merkitykset ovat?” Kysymys on kielifilosofian alaan kuuluvasta tutkimuksesta.

Valmistelut

- ota liitemateriaaleista kopiot kaikille oppilaille
- varaa paperilappuja ja huopakyniä
- valmista tyhjä ”maalitaulu”, jossa on kaksi samankeskistä ympyrää ja sana ”kieli” sisäympyrän keskellä
- varmista että tekniset laitteet toimivat (tietokone/DVD/ ...)

Apumateriaalit

- DVD – video aiheesta ”Mikä on nimi?” jaksosta Videoarkisto
- Kirjasen luvut 4 ja 5
- Liitteet ”Pixie” ja ”Käsikirja”

Filosofiset käsitteet

- kieli
- nimi

⁸

Wittgenstein, Ludwig. Tractatus logicus philosophicus,

- tarina
- dialogi

Tavoitteet

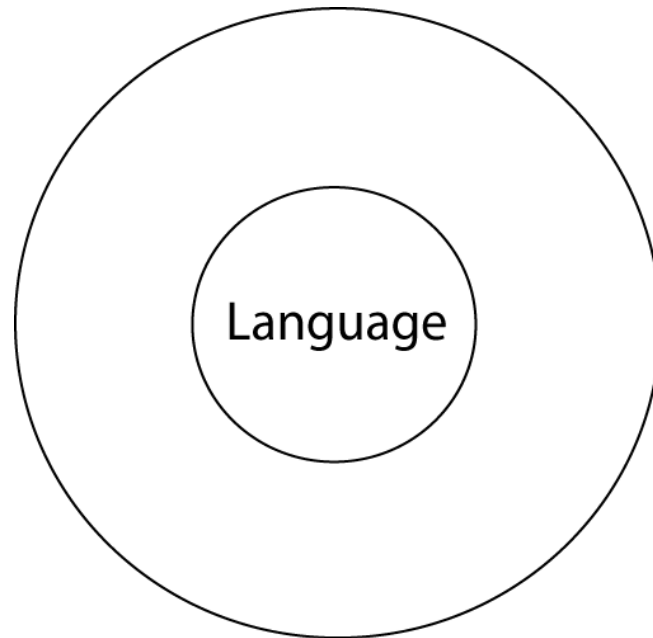
1. Opettajat/oppilaat reflektivat kielen käsitettä.
2. Opettajat/oppilaat tutkivat kielipeliä – kielen käyttöä.
3. Oppilaat/opettajat tiedostuvat omien kysymystensä esittämisen tärkeydestä tutkittaessa keskeisiä käsitteitä ja opittaessa muista näkökulmista
4. Oppilailla/opettajilla on käsitys niistä filosofisista työkaluista, joita he voivat käyttää tutkiessaan kielen käyttöä

Oppitunti 5 a : Mitä kieli on? (90 min)

1. Alkutoimet: ”Maalitaulu”⁹ (30 min.)

Maalitaulu on työkalu, jota oppilaat voivat käyttää ollessaan epävarmoja jonkin käsitteen luonteesta:

⁹ Maalitaulu on mukaeltu seuraavasta lähteestä: Matthew Lipman and Ann Margaret Sharp, *Wondering at the World: Instructional Manual to Accompany Kio and Gus*. Montclair, New Jersey: Institute for the Advancement of Philosophy for Children with University Press of America 1986.

1. Piirrä taululle kaksi ympyrää ja kirjoita sana "kieli" sisemmän ympyrän keskelle.
2. Pyydä oppilaita ajattelemaan mahdollisimman monta sanaa, jotka he yhdistävät kohdekäsitteeseen "kieli".
3. Älä hylkää yhtäkään ehdotusta ja kirjoita sanat taululle sitä mukaa kuin niitä ehdotetaan.
4. Jaa sitten luokka pareihin ja anna jokaiselle parille tyhjä paperiarkki, jossa on kaksi sisäkkäistä ympyrää (voit tietysti myös pyytää lapsia piirtämään ympyrät itse). Sisempään ympyrään heidän tulee kirjoittaa "kieli".
5. Sitten lasten pitää yrittää käydä läpi taululla olevien sanojen listaa ja päättää, minne sanat kuuluvat: kuuluvatko ne käsitteeseen "kieli" vai ei, ovatko he kenties sitä mieltä että jotkin eivät missään tapauksessa kuulu käsitteeseen.
6. Heidän tulee sitten kirjoittaa sanat joko sisempään tai ulompaan ympyrään.
7. Oppilaiden on perusteltava, miksi he asettavat sanan sisempään tai ulompaan ympyrään tai niiden ulkopuolelle.

2. Keskustelu: (40 min. täysistunto mukaan lukien)

Keskustelussa tarkoituksena on tunnistaa ja arvioida syitä säilyttää sana tietyssä ryhmässä tai siirtää se keskelle tai ulkopuolelle. Syinä voidaan esittää esimerkkejä, vastaesimerkkejä ja määritelmiä.

3. Täysistunto ryhmien tulosten lyhyeksi yhteenvedoksi

Millaisiin kysymyksiin eri ryhmät keskittyivät ja mitä parit tekivät yhdessä? Mitä oppilaat ajattelevat ”kielestä”? Mikä heitä kiinnosti keskustelussa?

4. Mitä arvoa keskustelulla/dialogilla oli? (20 min)

Esittikö kukaan hyviä syitä?

Esittikö kukaan kysymyksiä?

Esittikö kukaan konkreettisia esimerkkejä?

Esittikö kukaan vastaesimerkkejä?

Oppitunti 5 b : Kommunikointia tarinoiden kautta?

1. Alkutoimet: (35 min.)

Tällä oppitunnilla oppilaat istuvat ympyrän muodossa ja lukevat yhdessä jakson ”Pixiestä” (liite). Tarinan luettuaan oppilaiden tulee keskittyä omiin ajatuksiinsa ja pyrkiä esittämään kysymyksiä.

2. Asialistan valinta:

Opettaja tai oppilas kirjoittaa kysymyksen taululle. Sitten valitaan oppilaiden kannalta kiinnostavin kysymys ja keskustellaan siitä yhdessä.

Kysymysten pitäisi olla esim. tällaisia:

- Mikä on nimi?
- Mitä tapahtuisi jos ei olisi nimiä?

- Ovatko kaikki tarinoita siitä, mitä ihmisille tapahtuu?
- Onko kaiken tapahtumisesta tarina?

Oppilaat keskustelevat omista ajatuksistaan ja keskustelusuunnitelman filosofisista seikoista. Rohkaise oppilaita ajattelemaan tarinoita ja muuta kirjallisuutta. Kun he alkavat puhumaan ääneen nimistä, pyydä heitä kuvittelemaan miltä jokin eri nimi tuntuisi tai millaista olisi, jos ei olisi nimiä.

3. Filosofinen tutkimus: (35 min. täysistunto mukaan lukien)

- Mikä on tärkeintä harrastaessamme filosofiaa?
- Mistä pidät ja mistä et? Kerro syyt.

4. Täysistunto tulosten lyhyttä yhteenvetoa varten

- Mitä mieltä olet ryhmässäsi käydyistä keskusteluista?
- Hyväksytkö tehdyt erottelut?
- Muistatko mitään esimerkkejä?

5. Mitä arvoa keskustelulla/dialogilla oli? (20 min)

- Kuuntelimmeko toisiamme?
- Ajattelimmeko yhdessä?
- Miten keskustelu eteni?
- Kysyimmekö jatkokysymyksiä?

Pakollista luettavaa:

- Kirjasen neljäs luku
- Lipman, Matthew: *Thinking in Education*. Cambridge University Press, New York 1991.

LIITE: Tarina ja opettajan materiaalia

*Pixie – 1. Luku*¹⁰

Matthew Lipman

Nyt on minun vuoroni! Jouduin odottamaan niin kauan kun muut kertoivat tarinoitansa! Aloitan kertomalla nimeni. Olen Pixie. Pixie ei ole oikea nimeni. Oikean nimeni minulle antoivat isäni ja äitini. Nimen Pixie annoin itselleni minä itse.

.....

Tarinani on todella pitkä, joten asettukaahan mukavasti. ...

Syy siihen, että keksin tarinan on se, että kaikkien luokassa piti keksiä tarina. Haluan nyt kertoa teille tarinan siitä, miten tarinani tuli keksityksi. Ensin on tarina, ja sitten tarina siitä, miten se tapahtui. Tarkoitan sitä, että sen piti ensin tapahtua, ja sen jälkeen tuli tarina. Tämä on siis tarina siitä, mitä tuli ensin. Tarina siitä, miten se tapahtui.

Emme edes tienneet, että meidän pitää keksiä tarina, ennen kuin herra Mulligan kertoi meille eläintarhaan menosta. Herra Mulligan on opettajamme. ...

No joka tapauksessa herra Mulligan kertoi, että tekisimme retken eläintarhaan, ja jälkeenpäin hän halusi jokaisen keksivän tarinan retkestä. Tai näkemistämme eläimistä. Tai niistä paikoista, joista ne eläimet tulivat. Tai siitä, miten eläimet oli otettu kiinni ja tuotu eläintarhaan. ”Tarinanne voi olla mistä tahansa mitä eläintarha tuo mieleenne”, herra Mulligan sanoi. Muistan hyvin selvästi hänen sanoneen meille niin. Siksi tarinaa keksiessäni se ei ollut ollenkaan eläintarhasta, vaan jostain sellaisesta, jota eläintarha toi mieleeni. ...

Juuri ennen kuin herra Mulligan päästi meidän syömään hän nojasi taaksepäin tuolissaan ja puhdisti lasejaan hetken aikaa. Sitten hän sanoi, ”Siitä eläintarhan

¹⁰ Lipman, Matthew: *Pixie*. Montclair, New Jersey: Institute for the Advancement of Philosophy for Children: Published in Australia by the Australian Council for Educational Research. 1981

retkeistä – vielä yksi asia. Haluan teistä jokaisen tekevän jotakin. Teillä pitää kaikilla olla salaisuus, ettekä saa kertoa sitä kenellekään!” ...

Hän sanoi, ”Haluan teistä jokaisen ajattelevan jotakin eläintä tai lintua tai matelijaa, joka on suosikkinne. Ja olkoon se salaolentonne. Kun kuljette eläintarhan läpi muun luokan mukana, pitäkää silmällä salaolentoanne. Ja kun näette sen, miettikää miten saisitte salaolentonne mukaan tarinaanne. Eläintarharetken jälkeisenä päivänä, kun olemme taas koululla, kerromme jokainen omat salaolentotarinaramme.

Käsikirja: Merkitystä hakemassa: Pixie'iin liittyvä opetusmanuaali.¹¹

Mikä on ihmisen oikea nimi?

Aluksi on kyse hänen nimestään eli erosta hänen vanhempiansa antaman nimen (hänen ”oikean nimensä”) ja hänen itse itselleen antamansa nimen välillä. Ei voi olla ihmettelemättä miksi toista nimeä sanotaan ”oikeaksi” ja toista ei, ellei hän tarkoita sitä, että hänen vanhempiansa antama nimi on hänen *laillinen* nimensä, mikä on outo määritelmä sanalle oikea.

Keskustelusuunnitelma: Nimet

1. Onko sinulla useampia kuin yksi nimi?
2. Käyttävätkö vanhempasi sinusta samaa nimeä kuin ystäväsi?
3. Käytätkö nimeäsi puhuessasi itseksesi?
4. Jos sinulla ei olisi nimeä, olisiko sillä väliä sinulle?
5. Jos sinulla olisi eri nimi, olisiko sillä väliä sinulle?
6. Jos sinulla olisi eri nimi, olisitko eri ihminen?
7. Tuleeko mieleesi nimeä jonka haluaisit mieluummin kuin nykyisen nimesi?
8. Jos ihmiset haluaisivat, voisivatko he nimetä uudelleen kaiken maailmassa?
9. Voidaanko ihmisten nimiä ostaa ja myydä?
10. Onko mahdollista että ihmiset vanhetessaan alkavat muistuttaa yhä

enemmän nimiään?

Tarinoiden keksiminen

Kun oppilaillesi selkenee mitä tarinoiden kertomiseen liittyy, olisi hyvä hyödyntää heidän tietoisuuttaan pyytämällä heitä keksimään tarinoita kaikissa mahdollisissa tilaisuuksissa. Jos satut esimerkiksi kuulemaan kekseliään kuulaisen kommentin joltakin oppilaalta, pyydä häntä kehittelemään kommenttia ja muuttamaan sen tarinaksi. Parhaita alkuharjoituksia eivät ole omat teemasivat vaan oppilaan oman kokemuksellisen oivalluksen laajennukset tarinan muotoon saatettuna. Rohkaise oppilaita valitsemaan omista oivalluksistaan ja sanallisista ilmauksistaan tarinankerronnan jatkamisen perustaksi ne ilmaukset, joista he ovat ylpeitä. Jos oppilas esimerkiksi esittää mielenkiintoisen vertauksen tai kielikuvan, keskustele siitä oppilaan kanssa. Se voi merkitä alkua sangen kekseliäälle kuvaukselle tai kertomukselle.

Tarinat ja tarinointi

Tässä jaksossa kerrotaan lopuksi lukijalle, että *Pixie* ei ole vain romaani tarinoinnista itsestään. Se liittyy suoranaisesti tarinan käsitteeseen. Tavallaan tarinan ja tarinoinnin eroa voidaan verrata musiikin kirjoittamisen ja sen esittämisen väliseen eroon. Tarinoita voidaan esittää suullisesti mutta ei kirjallisesti, tai ne voidaan kirjoittaa ja esittää sitten suullisesti. Homeroksen eepoksia ei kirjoitettu vaan ne lausuttiin. Monet nykykirjallisuuden tuotokset on tarkoitettu luettaviksi hiljaa eikä niitä koskaan lueta ääneen. Pedagogiselta kannalta sen ymmärtäminen, mitä tarinan laatiminen ja menestyksellinen kerronta vaatii, on äärimmäisen arvokasta. Johdonmukaisen ja yhtenäisen kertomuksen tuottaminen vaatii enemmän organisatorisia taitoja kuin mikään muu luokassa tapahtuva harjoituksen muoto.

¹¹ Lipman, Matthew and Sharp, Ann: *Looking for Meaning: Instructional Manual to Accompany Pixie*. Montclair, New Jersey: Institute for the Advancement of Philosophy for Children. with United Press of America 1984.

1. Keskustelusuunnitelma: Tarinat

1. Miten kuvitteelliset tarinat yleensä alkavat?
2. Mitä "Olipa kerran..." tarkoittaa?
3. Onko kaikille tarinoilla alku?
4. Onko kaikilla tarinoilla loppu?
5. Onko kaikilla tarinoilla keskikohta?
6. Voisiko tarinalla olla loppu ja keskikohta muttei alkua?
7. Voisiko tarinalla olla alku ja loppu muttei keskikohtaa?
8. Ovatko kaikki tarinat tosia vai ovatko jotkut tosia ja toiset kuvitteellisia?
9. Mistä tietää eron tositarinoiden ja kuvitteellisten tarinoiden välillä?
10. Ovatko jotkut tarinat hyviä ja toiset vähemmän hyviä?
11. Mikä ero on hyvillä tarinoilla ja vähemmän hyvillä tarinoilla?
12. Voiko tarina olla tosi mutta silti hyvä?
13. Ovatko kaikki tarinoita siitä, mitä ihmisille tapahtuu?
14. Voiko olla tarinoita siitä, kun ihmisten unelmoivat?
15. Voiko olla tarinoita siitä, kun ihmisten ajattelevat?

2. Keskustelusuunnitelma: Onko kaikella tarina siitä miten se tapahtui?

1. Onko pulpetillasi tarina?
2. Onko koulurakennuksellasi tarina?
3. Onko kodillasi tarina?
4. Onko perheelläsi tarina?
5. Onko kadullasi tarina?
6. Onko kaupungillasi tarina?
7. Onko vapaudenpatsaalla tarina?
8. Onko Yhdysvalloilla tarina?
9. Onko maailmalla tarina?
10. Voiko tarinalla olla tarina?

Harjoitus

Jos vastasit myöntävästi yhteenkään edellisistä kysymyksistä, voisitko kertoa tarinan?

TAIDE – ESTEETTISEN TUTKIMUKSEN PROSESSI

Daniela Camhy (Austria)

MENON: Developing Dialogue through Philosophical Inquiry
Comenius 2.1 Action 226597-CP-1-2005-1-MT-COMENIUS-C21

TAIDE – ESTEETTISEN TUTKIMUKSEN PROSESSI

Daniela G. Camhy, Itävalta

Johdanto

Tässä jaksossa käymme käsiksi esteettisen tutkimuksen prosessiin. Käytämme pikemmin kuvia kuin tekstejä sekä ”kauniita” esineitä, joita oppilaita on pyydetty tuomaan.

”Kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa”. Kuvat voivat olla vahvoja välineitä sekä tiedon antamisessa että kiinnostuksen ja ajatusten herättelyssä. Muistakaa myös, että piirtäminen on tärkeä itseilmaisun ja kommunikoinnin väline ei vain niille, jotka ajattelevat mieluummin visuaalisesti vaan myös niille, joilla on ongelmia kielellisessä ilmaisussa.

Aloitamme oppitunnin tämän osan tutkimalla ”kauneutta” ja ”taidetta”. ”Mitä on kauneus?” ”Voivatko jotkin asiat olla kauniita kaikista?” ”Mitä on taide?” Tämä tutkimus koskee taiteen ja estetiikan filosofian alaa.

Toinen oppitunti liittyy yhtäläisyyksien ja eroavuuksien huomaamiseen. Tällä harjoituksella voidaan stimuloida oppilaiden esteettistä kehitystä.

Valmistelut

- Varmista että kaikki oppilaat tuovat mukanaan jotakin ”kaunista”
- Jos joku oppilas ei ole muistanut tuoda mitään, hänen on yritettävä löytää luokasta jotakin sellaista, joka on hänen mielestään kaunista
- Varaa paperilappuja ja huopakyniä
- Tuo myös kuvia/valokuvia/piirustuksia...
- Varmista että tekniset laitteet toimivat (tietokone/ DVD/ ...)

Apumateriaalit

- CD Ecodialogo (sisältää kuvia kuuluisista maalauksista ja harjoituksen, jota voidaan käyttää tunnilla 1b.)
- Kuvia: valokuvia (haluat ehkä esim. valita joukon kuvia jonkin teeman

havainnollistamiseksi), voit tuoda myös kuvakertomuksen

- kirjасыn luku
- DVD: Videot ”Luonto ja kulttuuri” ja ”Katsotaan kuvaa”
- Oppilaiden tuomat esineet

Filosofiset käsitteet

- havaitseminen
- merkitys
- yhtäläisyydet ja erot
- taide
- kauneus

Tavoitteet

- Oppilaille/opettajille on kehittynyt kyky tunnistaa filosofisia kysymyksiä ja joitakin filosofisen tutkimuksen taitoja
- Oppilaat/opettajat ovat syventäneet käsitystään siitä, mitä tarkoittaa ”edistää dialogia filosofisen tutkimuksen kautta”
- Oppilaat/opettajat tiedostuvat omien kysymysten esittämisen tärkeydestä keskeisiä käsitteitä tutkittaessa ja opittaessa muiden näkökulmista
- Oppilailla/opettajilla on käsitys niistä filosofisista työkaluista, joita he voivat käyttää eri aineiden tutkimuksissaan

Oppitunti 6a : Esteettisten käsitteiden tutkiminen (90 min)

1. Alkutoimet: (35 min.)

Oppilaat istuvat ringissä. Jokainen laittaa kauniina pitämänsä esineen eteensä. Oppilaat kertovat vuorotellen tuomistaan esineistä. Heidän on perusteltava hyvin, miksi esine on heidän mielestään ”kaunis”.

Esimerkiksi:

”Toin tämän maalauksen ja se on minusta kaunis, koska siinä on niin erikoiset värit.”

”Toin tämän pikku koiran ja minusta se on kaunis, koska se on niin pehmeä”

”Toin nukkeni, minusta se on kaunis, koska sillä on niin pitkä vaalea tukka.”

Kun jokaisella on ollut tilaisuus esitellä esineensä, oppilaita pyydetään miettimään kysymyksiä. Jokaisen oppilaan tulisi muotoilla yksi kysymys. He voivat myös pohdiskella seuraavia kysymyksiä:

- Ovatko esineet kauniita tai rumia itsessään henkilökohtaisesta mausta riippumatta?
- Mitä on kauneus?
- Onko kauneuden ja kauniin välillä mitään eroa?
- Voiko ihmisestä tuntua kauniilta?
- Voiko jokin olla kaunis ja ruma yhtä aikaa?

2. Keskustelu: (35 min. täysistunto mukaan lukien)

Oppilaita pyydetään muodostaan 3-4 hengen ryhmiä. Tarkoituksena on käydä sitten dialogia jostakin kysymyksestä.

3. Täysistunto lyhyen yhteenvedon luomiseksi ryhmien tuloksista

Mihin kysymyksiin eri ryhmät keskittyivät ja mitä oppilaat nyt ajattelevat ”kauneudesta” ja ”kauniista”? Mikä heitä keskustelussa kiinnosti?

4. Mitä arvoa keskustelulla/dialogilla oli? (20 min)

- Pystymmekö löytämään ja muotoilemaan kriteerejä yhdessä?
- Esittikö kukaan hyviä perusteluja?
- Esittikö kukaan kysymyksiä?
- Esittikö kukaan konkreettisia esimerkkejä?
- Mistä pidit ja et pitänyt?

MENON: Developing Dialogue through Philosophical Inquiry
Comenius 2.1 Action 226597-CP-1-2005-1-MT-COMENIUS-C21

Oppitunti 6b: Oppilaiden esteettisen kehityksen kannustaminen

Alkutoimet

Yhtäläisyyksien ja erojen toteaminen (35 min.)

Tuo istuntoon valokuvia, joita voidaan yhdistää ja erotella eri tavoin, esimerkiksi rakennusten, maisemien tai esineiden kuvia.

Toiminnan tulisi alkaa oppilaiden omista havainnoista ja edetä abstrakteihin käsitteisiin. Yhtäläisyyksien ja erojen vertailu ja keksiminen mahdollistaa aikaisemmin hankitun tiedon pönkittämisen ja johtaa samalla uuteen tietoon. Vertailu on olennaista ryhmittelyssä ja luokittelussa. Vertaillessamme käytämme kriteereitä. Tarvitsemme erilaisia kriteerejä todetaksemme tarkkoja eroja ja löytääksemme yhtäläisyyksiä.

Yhtäläisyyksiä ja eroja voidaan löytää tyylistä, muodosta, valmistustavasta, väreistä, materiaaleista...

- Pyydä oppilaita valitsemaan kaksi kuvaa.
- Pyydä oppilaita kirjoittamaan havaintonsa.
- Sitten tarkoituksena on löytää kuvista yhtäläisyyksiä ja eroja.
- Seuraavaksi heidän tulisi keksiä ratkaisujensa taustalla olevat kriteerit.

Esimerkiksi: Vertaile kuvaa, jossa näkyy rannikkoa ja toista, jossa näkyy sisämaata.

Mitä asioita voidaan ottaa huomioon?

- Millainen maisema on?
- Näkyvillä oleva ympäristö.
- Näkyvissä olevat kohteet.
- Vastakohtat
- Puitteet

Oppilaat voivat sitten vaihtaa kuviaan vierustoverin kanssa, suorittaa uudestaan samat toiminnot ja vertailla tuloksiaan.

2. Keskustelu (35 min. täysistunto mukaan lukien)

Oppilaat keskustelevat pareittain ja kertovat toisilleen havaintonsa.

3. Täysistunto lyhyeksi yhteenvedoksi tuloksista

Mitä yhtäläisyyksiä ja eroja kuvissa oli?

Keksivätkö he kriteerejä ratkaisuilleen?

4. Mitä arvoa keskustelulla/dialogilla oli? (20 min)

- Keksitkö mitään sellaista jota et ollut koskaan ennen tullut ajatelleeksi?
- Esittikö kukaan kysymyksiä?
- Miten keskustelu eteni?
- Mistä pidit ja mistä et?

Oppitunti 6c: Mitä taide on? (35 min.)

Johdanto: Tämän harjoituksen tarkoituksena on kannustaa tutkimaan sellaisia käsitteitä kuin taide ja tieto keskustelemalla erinäisistä tapauksista, jotka joko kuuluvat tai eivät kuulu kyseisen käsitteen alaisuuteen.

1. Alkutoimet

1. Piirrä kolme isoa ympyrää postereille tai taululle. Kirjoita sitten niistä yhteen "taidetta", toiseen "ei taidetta" ja kolmanteen "?".

2. Ryhmitä oppilaat pareittain ja anna jokaiselle ryhmälle paperilappu, jossa on käsitteen alaisuuteen kuuluvia tai kuulumattomia nimikkeitä. He saavat luettelon nimikkeistä.

3. Pyydä heitä päättämään mihin ympyrään ja miksi nimikkeet kuuluvat.

4. Pyydä sitten ryhmiä asettamaan nimikkeet oikeaan ympyrään ja esittämään perustelut. Muut luokkalaiset voivat kommentoida sijoittelua tai kyseenalaistaa sen. Vaihtoehtoisesti voit pyytää kaikkia "asettamaan korttinsa" yhtä aikaa ja

pyytää sitten kommentteja ja haasteita. Kysy: ”Mitkä ovat selvästi oikeassa paikassa ja miksi?” ja ”Mitkä tuntuisivat olevan väärässä ryhmässä?”

5. Fasilitaattori voi edesauttaa prosessin kohdistumista pitämällä taululla lukua esille tulevista käsitteen luonnehdinnoista. Näistä voi sitten tulla raakamateriaalia käsitteen yhtenäiselle yleiskuvaukselle tai määritelmälle tai sen tosiasian ymmärtämiselle, miksi sellainen on niin vaikea tai mahdoton.

”Taideluettelon” nimikkeet:

1. postikortti Mona Lisasta
2. ”Mona Lisa” -maalaus
3. taulu nelivuotiaasta
4. sarjakuvalehtiä
5. Ferrari
6. tosi hyvä vitsi
7. huono vitsi
8. Pekan riepu
9. muotisuunnittelijan luoma mekko
10. ”Mona Lisa” -maalauksen kopio
11. graffiti
12. poplaulut
13. kuuluisan taiteilijan taidegalleriaan jättämä veri
14. valokuvia lomaltasi

2. Keskustelu: (35 min. täysistunto mukaan lukien)

Oppilaat keskustelevat pareina ja kertovat toisilleen huomioistaan.

3. Täysistunto lyhyeksi yhteenvedoksi tuloksista

- Tietävätkö he mitä "taide" on?
- Keksivätkö he kriteereitä ratkaisuilleen?

4. Mitä arvoa keskustelulla/dialogilla oli? (20 min)

- Keksitkö jotakin uutta?
- Esittikö kukaan kysymyksiä?
- Miten keskustelu eteni?
- Mistä pidit ja mistä et?

5. Pakollista luettavaa

- Kirjan *Dialogia dialogista* 4. luku

Muuta: Williams, St., Newton, K., Fehily, C. (2003), *Talking Pictures. Thinking through photographs*. Imaginative Minds Ltd.

7

FILOSOFINEN DIALOGI LUONNONTIETEISSÄ**Rob Bartels, Alankomaat**

MENON: Developing Dialogue through Philosophical Inquiry

Comenius 2.1 Action 226597-CP-1-2005-1-MT-COMENIUS-C21

FILOSOFINEN DIALOGI LUONNONTIETEISSÄ

Rob Bartels, Alankomaat

Johdanto

Aloitamme kurssin tämän osan tutkimalla erästä kaikkien tieteiden keskeisimpiin kuuluvaa käsitettä: mikä on todellista? Siinä tutkitaan tietämyksemme perustaa oppilaiden työskentelyn kohteena olevalla tieteenalalla. Sitten tutkimme, mitä muita käsitteitä on pinnalla eräissä eri tieteissä. Näistä käsitteistä johdamme kysymyksiä ja kysymme itseltämme: mikä on se olennainen kysymys? Olennainen kysymys on keskustelusuunnitelman laadinnan keskeinen lähtökohta. Miten tämä järjestetään? Miten tämä suoritetaan? Miten arvioidaan?

Ensimmäisellä oppitunnilla keskitymme käsitteisiin ja olennaisiin kysymyksiin. Toisen tunnin painopiste on käytännöllinen: miten tämä toteutetaan käytännössä?

Valmistelut

Ensimmäiselle oppitunnille tarvitaan riittävä määrä kortteja, jotta oppilaat voivat osallistua johdattelevaan toimintaan. Filosofisia käsitteitä luonnontieteissä käsittelevään osaan kouluttajan tulisi valmistella itsekseen mahdollisia teemoja ja kysymyksiä. Viimeisessä harjoituksessa tarvitaan isoja paperiarkkeja kokonaisen ryhmän työstäessä yhdessä samaa arkkiä.

Toiselle oppitunnille ei tarvita mitään erityistä valmistautumista lukuun ottamatta apumateriaalien valmistelua.

Apumateriaalit

Oppitunnille 7b

- DVD: Video "Luonto ja kulttuuri" jaksosta Videoarkisto
- Kirja: 7. luku.

Tavoitteet

1. Oppilaille on kehittynyt herkkyys ja kyky tunnistaa filosofisia kysymyksiä ja asioita opettamallaan aihealueella, erityisesti luonnontieteissä kuten fysiikassa, biologiassa, maantiedossa, taloustiedossa ja historiassa.
2. Oppilaille on kehittynyt tiettyjä taitoja filosofisen dialogin soveltamiseen aihealueellaan.
 - a. he osaavat muotoilla olennaisen kysymyksen aihealueeseen liittyvästä teemasta tai asiasta;
 - b. he osaavat laatia filosofiseen tutkimukseen valmistavan keskustelusuunnitelman;
 - c. he pystyvät arvioimaan keskustelusuunnitelmaa tutkimuksen tapahduttua.

Oletamme että oppilailla on käsitys filosofisista käsitteistä kurssin aikaisempien oppituntien pohjalta.

Oppitunti 7a: Mikä on olennainen kysymys?

Johdanto (30 min)

Mikä on todellista?

Aloitamme tämän oppitunnin tehtävällä. Pyydämme oppilaita kirjoittamaan lauseen sellaisesta aihealueeseensa liittyvästä aiheesta, jonka todellisuudesta he ovat täysin varmoja.

Sitten pyydämme oppilaita pohtimaan, hyväksyvätkö kaikki ryhmäläiset heidän kirjoittamansa aiheen totena. Jos he epäilevät, pyydämme heitä muotoilemaan lauseensa uudelleen tai kirjoittamaan jotakin muuta, jonka suhteen he ovat täysin varmoja siitä, että kaikki ryhmässä pitävät sitä totena.

Kerätään kortit ja jaetaan ne niin, että jokainen saa jonkun toisen kortin.

Huoneen keskellä olevalla pöydällä tai taululla on kolme nimilappua:

- todellista
- ei todellista
- ei missään tekemissä todellisen kanssa

Jokainen arvioi saamansa lauseen ja asettaa sen yhdelle pöydistä.

Aloitamme pöydällä 'ei todellista' olevista korteista. Kysytään kirjoittajalta ja arvioijalta, mitä he ovat ajatelleet lauseesta.

Näin alkaa filosofinen dialogi siitä, mikä on todellista.

Filosofiset kysymykset luonnontieteissä (20 min)

Käymässämme keskustelussa keskityimme kysymykseen mikä on todellista? Todellisuuteen, tietomme perustaan liittyvät kysymykset ovat hyvin tärkeitä tieteenfilosofiassa, se on filosofian kehittyneimpiä haaroja. Ala-asteella ei ole laisinkaan tarpeen ottaa varsinaisesti esille näitä kysymyksiä, mutta yläasteella niitä tulisi kyllä käsitellä. Esimerkkejä:

- Kysymys siitä, mikä tieteessä on todellista korostaen sitä, miten tiedemiehet keksivät yhtenäisen olevaisia (kvarkit, atomit, mustat aukot), joita emme koskaan suoranaisesti näe, mutta joita aletaan todistusaineiston valossa pitää todellisina.
- Kysymys siitä, mikä historiassa on todellista korostaen sitä, miten tapahtumat voivat näyttää hyvin erilaisilta eri osapuolten ja tulkintojen näkökulmista.
- Onko mitään jollakin aikakaudella 'tunnettuna' pidettyä asiaa, jota myöhemmät sukupolvet edelleen pitäisivät kiistattomana?
- Mikä on tiedon perusta omalla aihealueellasi?

Filosofia ei käsittele vain tietoa vaan se käsittelee myös ihmisen tilaa, etiikkaa, metafysiikkaa, kieltä, ..., joten on erinäisiä lähestymistapoja, joiden kautta voimme tunnistaa filosofisia käsitteitä tieteenaloillamme.

Lyhyt aivoriihi

Pidä lyhyt aivoriihi oppilaiden (täytetyt käsitteet ovat esimerkkejä)

Fysiikka	Biologia	Maantieto	Historia	Taloustieto
universumi	evoluutio	kulttuuri	historia	voitto
alkuaineet	elämä	kansakunta	esi-isä	markkinat
liike	laji	raja	vallankumous	hyvinvointi
...

Huom! Tällainen luokittelu on jokseenkin keinotekoinen eikä ehkä ole tarpeen, vaikka joissakin ainejakoista opetusta noudattavissa maissa sille voi olla käyttöä.

Yhdysvalloissa on kokonainen koululiike, jossa kaikki opetus järjestetään kysymysten ympärille: 'The Coalition of Essential Schools'. Niissä on periaatteena, ettei opetus saisi rakentua vastausten vaan kysymysten ja tutkimisen varaan. Kysymykset lähtökohtana ne antavat sisällön näiden koulujen opetukselle kaikilla koulutasoilla. Kyseessä voi olla koko koulun kattavia kysymyksiä tai lasten itseltään tai pienryhmissä kysymät kysymykset. Koulunlaajuiset ”olennaiset kysymykset” ovat aina korkeamman tason kysymyksiä, kuten:

- Kenen maa tämä oikein on?
- Mitä on kasvu?
- Kuka on inhimillinen?

Nämä kysymykset ovat olleet kokonaisen koulun yhden kouluvuoden aloituskysymyksiä.

Millaisia kysymyksiä voimme muotoilla itse ylempänä kuvailemistamme käsitteistä? Oppilaat muotoilevat kysymyksiä.

Esimerkkejä:

- Miksi on erilaisia kulttuureja?
- Mistä liike tulee?
- ...
- ...

Huom! Lienee selvää, että liikkeen tapaista käsitettä ei lähestytä pelkästään fysiikan näkökulmasta.

Nämä ”olennaiset koulut” ovat kehittäneet menetelmän suunnitella näihin olennaisiin kysymyksiin perustuvaa opetusta. Ne käyttävät vaihteellisuutta kysymysten kehittämisessä: painopistekysymyksiä, aloituskysymyksiä jne. Emme ehkä voi muuttaa opetussuunnitelmaa, mutta jos se käy päinsä tai voit kehittää projektin tai jotakin vastaavaa, lisätietoja ja työkaluja löytyy osoitteesta www.essentialschools.org

Luokassa toteutettava harjoitus: mikä on olennainen kysymys? (40 min)

Kysymysten verkko

Luonnontieteissä ja niiden aihealueilla on runsaasti opetussuunnitelmaan kuuluvia teemoja: Arkhimedeen laki, Ranskan vallankumous, osakkeenomistaja jne. Runsaasti teemoja, mutta onko kysymyksiä? Monetkin kysymykset ovat aivan ilmeisesti mahdollisia, mutta mikä onkaan se olennainen kysymys?

Tämän harjoituksen tarkoituksena on oppia muotoilemaan kysymyksiä jostain teemasta. Emme harjoittele mahdollisimman nopeaa kysymyksen valintaa, vaan ehdolle nousevien kysymysten ominaisuuksien tutkimista etukäteen.

Oppilaat muodostavat neljän hengen ryhmiä mieluummin omilta aihealueiltaan.

Tehtävä:

Valitse aihealueeseesi kuuluva teema, esim.

- Arkhimedeen laki
- Ranskan vallankumous
- osakkeenomistaja,

Luo aiheen ympärille kysymysten verkko. Kirjoita ison paperiarkin keskelle teema ja vedä siitä lähteviä viivoja. Kirjoita ja assosioi kysymyksiä näille viivoille.

- On tärkeää muotoilla kysymyksiä, ei avainsanoja tai väittämiä;
- Etene assosiatiiivisesti ja nopeasti; älä kysele itseltäsi, ovatko kysymykset sopivia tai filosofisia. Kirjoita vain mieleesi tulevat kysymykset;

- Jatka niin kauan kuin kysymysten virtaa riittää mutta ainakin kymmenen minuutin ajan.

Keskustele kysymysten verkosta ryhmässäsi. Voidaanko kysymyksiä luokitella?

Mikä on olennainen kysymys?

Yritä päästä yhteisymmärrykseen kysymyksestä tai pohtikaa perustellusti useampia ehdotuksia.

Harjoitus päättyy yleiskeskusteluun kunkin ryhmän ehdottamista kysymyksistä.

Millaiset ovat ehdotettujen kysymysten ominaisuudet filosofisen dialogin aloittamiseksi kyseisestä teemasta?

- ...
- ...
- ...
- ...

Voimmeko näin muotoilla 'kriteerejä' eli:

- miten voimme tunnistaa olennaisen kysymyksen?
- miten voimme – suuresta määrästä kysymyksiä – muotoilla olennaisen kysymyksen?

Huom. Oppilaiden tulee pitää kaikki materiaalit koossa seuraavaa oppituntia varten.

Oppitunti 7b: Keskustelusuunnitelma

Kouluttaja kertoo johdannon (5 - ? min)

Aloitetaan istunnon 9a kertauksella:

- Pääpaino edellisessä istunnossa oli filosofisen käsitteen ja tieteellisten aihealueiden kysymysten tunnistamisessa. Tuliko tästä teille mieleen kysymyksiä oppitunnin jälkeisinä päivinä?

Kouluttaja voi nyt kysyä: Tiedätte nyt, mistä filosofiassa on luonnontieteissä kysymys. Mitä haluatte oppia?

Muotoilkaa oppimistarpeen kysymykseksi!

(Tämä voi osoittautua hankalaksi, oppilaat saattavat kysyä enemmän kuin mihin kouluttaja ja kurssin puitteet pystyvät vastaamaan. Tästä ei kuitenkaan välttämättä pitäisi tulla ongelmaa. Tämä on todellisuutta, kaikki ymmärtävät, että 90 minuutissa ei voi oppia kaikkea mitä haluaisi. Ehdotukseni on, että tämä istunto järjestetään oppilaiden kysymysten pohjalta. Seuraavana on siksi ehdotus.)

Luonto ja kulttuuri

Oppilaat katsovat videon 'Luonto ja kulttuuri'. (14')

Mitä kysymyksiä nousi esille. Keskustelua.

Keskustelusuunnitelma (20)

Oppilaat jatkavat työskentelyä samoissa ryhmissä kuin edellisellä kerralla.

Katsotaan kysymysten verkkoa.

Viimeksi siitä johdettiin olennainen kysymys.

Nyt tehdään keskustelusuunnitelma. (eli valmistaudutaan keskusteluun)

Meillä on olennainen kysymys!

- Sopiiko kysymys myös keskustelun avaajaksi? Vai pitääkö muotoilla toinen kysymys, jolla keskustelu saadaan avatuksi?
- Millaisilla jatkokysymyksillä osallistujia voidaan rohkaista dialogiin keskenään? Vai onko meidän muotoiltava tähän tarkoitukseen uusia kysymyksiä?
- Minkä kysymysten avulla voimme tutkia olennaisen kysymyksen sisältävää käsitettä? Vai onko meidän muotoiltava tähän tarkoitukseen uusia kysymyksiä?
- Mitkä kysymykset voivat tarjota uusia näkökulmia, jos keskustelu jumittuu? Vai onko meidän muotoiltava tähän tarkoitukseen uusia kysymyksiä?

Oppilaat luovat keskustelusuunnitelman ryhmätyönä ja valmistautuvat keskustelemaan valitsemastaan aiheesta.

Keskustelu (30)

Yksi oppilaista panee täytäntöön laaditun keskustelusuunnitelman ja toimii koko muiden oppilaiden muodostaman ryhmän fasilitaattorina.

Jos ryhmä on selvästi kymmentä oppilasta suurempi, muodostetaan sisempi ja ulompi rinki.

Arviointi:

- Oppilasfasilitaattori selittää keskustelusuunnitelmansa. Miten se sujui?
- Mitä kysymyksiä oppilasfasilitaattori kysyi? Miten ne toimivat oppilasosallistujien kannalta?
- Miten keskustelu edistyi? Oliko tämä sitä – jälkeinpäin ajatellen – mitä filosofiselta keskustelulta voisi odottaa? Miksi? Tai miksi ei?
- Mitkä väliintulot olivat keskeisiä keskustelun edistymisen kannalta?
- Päätelmä:
- Ajattele keskustelusuunnitelmaasi. Vaatiiko äskeinen arviointi muutoksia suunnitelmaan?

Luettavaa

Pakollista:

- *Dialogia dialogista*, 7. luku

Lisää luettavaa:

- Fisher, R (2007). *Teaching children to think*, chapter 8 Teaching for thinking across the curriculum. Nelson Thornes, Cheltenham.

8

FILOSOFINEN TUTKIMUS ETIIKASSA**Hannu Juuso ja Team Finland¹²**

¹² Team Finland: Aila Hartikainen, Auli Siitonen, Marianna Junes-Tokola, Mervi Siren, Markku Veteläinen

FILOSOFINEN TUTKIMUS ETIIKASSA

Hannu Juuso + Team Finland

Valmistelut

- kopioi tarvittava liitemateriaali opiskelijoille
- varaa paperia
- DVD + laitteet (ei välttämätön)

Tavoitteet

- Opiskelijat perehtyvät etiikan filosofisiin käsitteisiin
- Opiskelijat perehtyvät eettisten käsitteiden tutkimiseen oppilaiden kanssa

Apumateriaalit

- DVD:ltä:
 - *Fairness and favouritism in school grades* (6.58 min / video no. 8)
 - *Caring* (video no. 3)

Käsitteet

- luottamus – epäluottamus
- reilu – epäreilu
- rehellinen – epärehellinen
- oikeudenmukaisuus – epäoikeudenmukaisuus
- hyvä – paha
- roikea – väärä
- lojaali – epälojaali
- roikeus – velvollisuus
- välittäminen – välinpitämättömyys

Oppitunti 8a: Eettisten käsitteiden tutkiminen 8-12 vuotiaiden lasten kanssa (45 min)

1. Alkuaktiviteetti

a) *Voit mennä jos ...*

Lapset seisovat piirissä. Kaikki laittavat pienen esineen eteensä merkiksi paikastaan paitsi yksi oppilas, joka menee piirin keskelle. Hän sanoo: "Voit mennä, jos ..." ja jatkaa lausetta jollakin itseensä liittyvällä asialla. Esim. "Voit mennä, jos sinulla on salaisuus". "Voit mennä, jos pelkäävät hämähäkkejä" jne. Kaikki ne, joilla on salaisuus / pelkäävät hämähäkkiä vaihtavat paikkaansa jolloin keskellä oleva yrittää vallata itselleen joltakin tyhjäksi jääneen paikan. Se, joka jää ilman paikkaa, menee piirin keskelle. jne.

b) *Terve*

Lapset jaetaan 3-4 oppilaan ryhmiin. Kukin ryhmä sopii oman hiljaisen tapansa sanoa "terve". Oppilaat liikkuvat piirin keskellä vapaasti silmät suljettuna yrittäen löytää muut ryhmänsä jäsenet.

2. Johdanto

Luetaan ääneen tarina "Laatikko" (liite 1) tai "Myöhässä" (liite 2)

3. Eettinen tutkimus

Lapset jaetaan 4 oppilaan ryhmiin. Heitä pyydetään kirjoittamaan VÄITE, joka heidän mielestään on luetun kertomuksen pohjalta kaikkein tärkein ("Kirjoita väite, josta sinun mielestä kaikkien ihmisten tulisi olla yhtä mieltä"). Väittämät kerätään piirin keskelle nurinpäin käännettynä. Joku lapsista saa kääntää yhden väittämän oikein pain, niin että se paljastuu kaikille. Oppilaat pohtivat kyseistä väitettä seuraavien kysymysten valossa:

- Onko väittämä oikein / hyvä / reilu? jne.
- Mistä voimme tietää sen?

- Onko väittämä AINA tärkeä?
- Onko väittämä tärkeä KAIKILLE ihmisille?
- Onko mitään tilannetta, jossa väittämä ei olisikaan tärkeä?
→ **Pitäisikö väittämää jotenkin muotoilla paremmaksi? Miten?**
- Elämmekö me tämän väittämän mukaisesti?
- Mitä seuraisi, jos ihmiset eivät eläisi tämän väittämän mukaisesti?

Käännetään uusia väittämiä ja menetellään samalla tavalla kuin ed.

4. Arviointi

Lapset äänestävät pukalollaan (ylös, alas) seuraavista kysymyksistä:

- Kuuntelimmeko toisiamme?
- Teimmekö toisillemme kysymyksiä/jatkokysymyksiä?
- Ajattelimmeko yhdessä?
- Syvennyimmekö asiaan toden teolla?
- jne.

10 B: Eettisten käsitteiden tutkiminen (45min)

a) Keskustelusuunnitelmat

Tutustutaan esimerkkeihin keskustelusuunnitelmista (liite 3). Opiskelijat saavat tehtäväksi laatia tältä pohjalta oman keskustelusuunnitelman käsitteestä ”rehellisyys” (tai jostakin muusta eettisestä käsitteestä).

b) Käsitteiden tutkimustekniikoita

Tutustutaan kolmeen erilaiseen eettisten käsitteiden tutkimustekniikkaan (liite 4) Tehdään pinryhmissä liitteen 4 harjoitukset erilaisilla tekniikoilla. Ryhmien tuloksia verrataan toisiinsa.

c) DVD videot: Katsotaan valittu kohta keskustelun pohjaksi**c) Draama tekniikat**

Kokeillaan erilaisia draamatekniikoita ja pohditaan niiden soveltuvuutta eettisten käsitteiden tutkimiseen.

d) Lyhyet kertomukset eettisen tutkimuksen virittäjinä

Tutustutaan kertomukseen "Laatikko" / "Myöhässä" ja pyritään tunnistamaan sen perusrakenne. Miten kertomus on rakennettu, jotta se rohkaisisi eettisten kysymysten tekemiseen? Mitä eettisiä dilemmoja / antinomioita kertomuksessa esiintyy? Opiskelijoita rohkaistaan kirjoittamaan omia kertomuksiaan eettisen tutkimuksen lähtökohdaksi.

Liite 1

Laatikko

Marianna Junes-Tokola

Oli välitunnin aika. Jani istui luokan sohvalla lukien kirjaa. Kaikki muut olivat menneet välitunnille. Yhtäkkiä Jani kuuli oven käyvän ja nostaessaan katseensa hän näki Jussin hiipivän opettajan pöydän taakse. Hämmentyneenä hän oli vain hiljaa ja seurasi parhaan ystävänsä puuhailua.

Illalla kotona Jani mietti ja mietti. Kenelle kertoa vai unohtaako koko asia? Jussi soitti ja pyysi häntä pelaamaan jääkiekkoa koulun kentälle. Eihän hän voinut mennä. Mitä hän olisi sanonut? Olisiko hän voinut kysyä? Ei, ei hän olisi uskaltanut.

Aamulla Jussi tuli hakemaan Jania kouluun. Jussi puhui ja Jani kuunteli. Koulun vieressä olevalta R-kioskilta Jussi osti karkkia ja yhden cd:n. He ehtivät luokkaan juuri kun kello soi. Siellä oli oudon hiljaista.

Opettaja Olen tosi surullinen. Ja hämmästynyt. Olen luullut voivani luottaa jokaiseen oppilaaseen, mutta nähtävästi olen ollut väärässä.

Oppilaat istuivat jännittyneinä. Koskaan he eivät olleet nähneet opettajaansa näin vihaisena ja pettyneenä. Kukaan ei uskaltanut liikahtakaan.

Opettaja Me kaikki, siis te oppilaat ja vielä vanhemmat, olemme nähneet valtavasti vaivaa kirpputorin ja myyjäisten ja arpajaisten järjestämisessä. Kaikki ovat osallistuneet, mistä olemme voineet olla ylpeitä. Kysehän ei ollut mistään pienestä summasta.

Opettaja jatkoi surullista yksinpuheluaan kenenkään keskeyttämättä tai vastaamatta hänen kysymyksiinsä.

Opettaja Ei kai tässä auta kuin sydämestään toivoa, että syyllinen tai joku asiasta tietävä tulee luokseni mahdollisimman pian. Odotan ja uskon, että näin käy.

Viimeinen iltapäivän tunti oli ohi ja kaikki ryntäsivät pihalle. Jani puki hitaasti. Hän näki opettajan istuvan tietokoneen äärellä. Varmaankin laittoi viestiä vanhemmille. Jos vain menisi ja kertoisi. Samassa ulkoa kuului meteliä ja ovi aukesi.

Jussi Etkö jo tule? Sovittiin poikien kanssa, että ensin pelataan ja sitten mennään Raxiin syömään. Tuu jo.

Liite 2

Myöhässä

Marianna Junes-Tokola

Jenni oli myöhässä. Äiti oli taas tullut töistä vasta paljon neljän jälkeen eikä muistanut, että heidän piti lähteä jo neljältä. Balettiopettaja halusi kaikkien olevan ajoissa paikalla, jotta yhtään minuuttia ei menisi hukkaan..

Kassissa olivat kaikki sekaisin; puku, tossut, kärkitossut, sukkahousut...Ja pehmikkeet hukassa. Jenni heitteli tavarat lattialle ja alkoi sitten kiskoa vaatteita päälleen. Jenni ryntäsi käytävälle.

Salista kuului tyttöjen naurua. Jostain syystä Jenni pysähtyi ovelle. Annin äänessä oli jotain kummallista.

Anni Mitä mieltä te ootte Jennin tanssista?

Kaisa Mitä mieltä siitä vois olla? Ei ainakaan montaa mieltä, vai mitä?

Mira Niin no ei tosiaan. Ajatelkaa, kilpailu on parin viikon päästä eikä se osaa edes alkua

kunnolla.

Anni Ja sen hypyt. Töks töks. Harmi, että se on meidän ryhmässä. Muuten me varmaan voitettais. Vai mitä sanoo Sanna?

Jennin sydän alkoi hakata. Sannan kanssa he olivat olleet samassa päiväkodissa ja aina samalla luokalla. He olivat olleet toistensa luona yökylässä ja hän oli ollut Sannan perheen kanssa lomilla.

Mira Sehän on sun kaveri. Et taida uskaltaa sanoa totuutta.

Sannan ääni kuului heikompana, mutta kuului kuitenkin. Olisipa puhunut vielä hiljempää. Jenni kuunteli hetken ja hiipi takaisin pukuhuoneeseen, keräsi tavaransa ja sulki oven hiljaa takanaan. Hän kiersi monta korttelia ympäri ja ympäri. Onneksi äiti ei ole vielä kotona.

Jenni heitti balettikassin nurkkaan ja ryömi peiton alle.

Äiti Sanna. Miten sinä olet jo kotona? Oletko kipeä? Onko sulla huono olo? Onko jotakin tapahtunut?

Jenni En, ei ja ei. Me vaan lopetettiin aiemmin. Open piti mennä johonkin kokoukseen.

Äiti No jo on outoa. Ei kai opettaja noin vain voi jättää tunteja pitämättä. Nehän ei ole mitään halpoja tunteja. Minä kyllä soitan ja kysyn.

Jenni Äiti, hei älä viitti. Ei siitä jääny kuin ihan vähän pitämättä. Ja opettaja taisi sanoa, että se korvataan joskus.

Äiti Taisi sanoa? Sanoiko siis vai ei?

Jenni Sanoi, sanoi. Ihan varmasti sanoi. Seuraavalla kerralla ollaan pitempään.

Äiti Miten sitä voi jatkaa pitempään? Eikö sinne tule toinen ryhmä?

Äiti lähti alakertaan päätään pyöritellen. Vähän myöhemmin Jenni katsoi kännykkänsä näyttöön: Bestis soittaa.

Liite 3

Examples of discussion plans to support ethical enquiry with children

Trust

1. Do you trust a person who is nice to you?
2. Do you trust a person if s/he is different than you?
3. Do you trust a person from the base of her/his outlook?
4. Do you trust a person who you meet first time?
5. Do you trust a person who disagrees with you?
6. How do you know if you can trust somebody?
7. How can you know if you can't trust somebody?
8. Whom do you trust?
9. What is trust?

Friendship

1. Is there any difference between a pal, a friend and a true friend?
2. Could an animal be your friend?
3. Could a book be your friend?
4. Could a tree be your friend?
5. Could all people in the world be your friends?
6. Could a globe be your friend?
7. Imagine you have many friends. Is there any difference between these relationships?
8. Could somebody be your friend even if s/he thinks differently than you?
9. What is friendship?

*Fairness*¹³

Tell *why* you think the following situations are either fair or unfair. (If you think any of them in *neither* fair nor unfair, say why.)

¹³ Lipman, M. & Sharp, A.M. Wondering at the World. Manual to accompany KIO AND GUS.

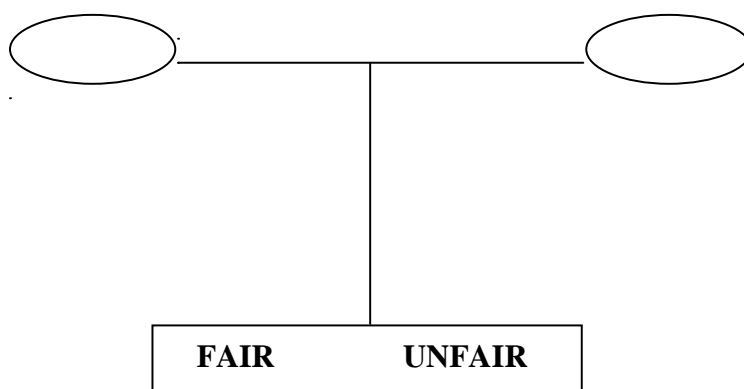
1. Your class is on the playground. It suddenly begins to rain. The people you like get just as wet as the people you don't like.
2. Your baby brother, who is one month old, doesn't have to pay a fare on the bus, because he sits on your mother's lap.
3. You tell the bus driver you're going to sit on your mother's lap, and the driver charges you a regular fare just the same.
4. You've lost your movie ticket. Someone finds it and is able to get in to see the movie, but you aren't allowed in.
5. You're given strawberry ice cream at a party and you eat it, even though you know you're allergic to it. Afterward you get sick.
6. You're not allowed to play marbles with some other kids because, they say, you're too short.
7. You are not allowed in the wading portion of the pool because you can't swim.
8. A kid in your class owns a horse.

Liite 4

Examples of using different techniques to support ethical enquiry

Scale

Add something which is **fair** to the other pan of the scale. Keep the scale in balance by adding something equally **unfair** to the opposite pan.

Note for the teacher: Instead of “fair – not fair” you can have some other antinomic ethical concept on scale (e.g. good-bad, justice – injustice, fair –unfair, right – wrong, duty – right etc.)

On the line

What is important for me? Locate the things in box on the line. After that add more things to proper places on the line. After done, compare the lines. Ask and give reasons.

health friends pets environment family school money

outlook bicycle neighbours films food travel
clothes

NOT
IMPORTANT

VERY
IMPORTANT

Note for the teacher: Instead of “important” you can have some other antinomic ethical concept on the line (e.g. good-bad, justice – injustice, fair – unfair, right – wrong, duty – right etc.)

*Concept map*¹⁴

What / whom do I trust?

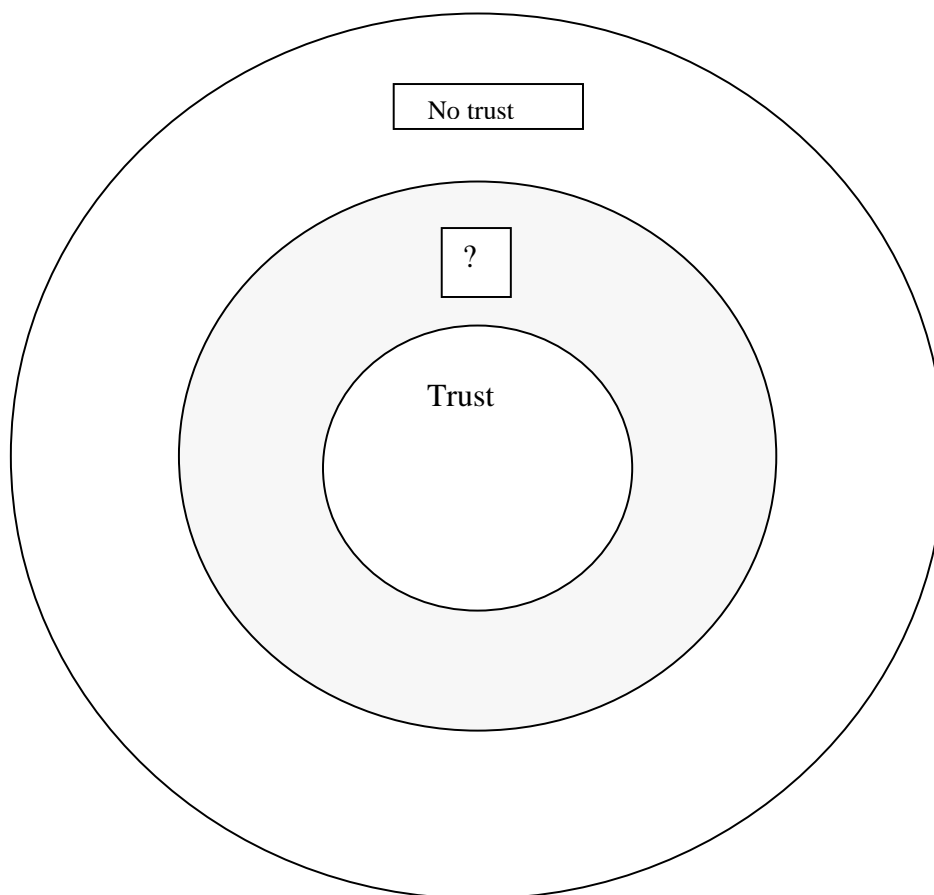
Write the words in the circles. If you cannot decide where the word belongs – or if it has nothing to do with trusting – write it in the middle circle. Do this in groups and compare the results.

A.

beautiful young stable poor wise
old funny dummy happy positive
kind boring unhappy artificial simple
ugly secure rich sad deep

B.

dog president police mother stranger
I teacher prisoner child grown up
enemy thief father foreigner friend
pal family politician news anchor

¹⁴ This technique is presented by Lipman, M. & Sharp, A.M. in *Wondering at the World* .
Instructional Manual to Accompany KIO & GUS, pp. 74-75.

9

**FILOSOFINEN TUTKIMUS MATEMATIIKAN
OPETUKSESSA**

Roger Sutcliffe. Iso Britannia

FILOSOFINEN DIALOGI MATEMATIIKAN OPETUKSESSA

Roger Sutcliffe, Iso-Britannia

Päämäärät

1. Oppilaat ovat oppineet ymmärtämään dialogin ja filosofisen tutkimuksen arvon ja mahdollisuudet siihen matematiikan opetuksessa ja oppimisessa.
2. Oppilaat ovat oppineet joitakin tällaisten mahdollisuuksien hyödyntämisen vaatimia taitoja.

A. Johdanto (15 – 20 minuuttia)

Matematiikan perussanasto

1. Oppilaita pyydetään yksitellen luettelemaan yhdeksän matematiikan opetuksen kannalta tärkeintä sanaa. Oppilaan tulee nousta seisomaan osoittaakseen, että lista on valmis.
2. Oppilaat yhtyvät pareiksi noustessaan ja ryhtyvät 'jakamaan ja vertaamaan' luetteloitaan. Heidän tulee sopia keskenään lopullisesta yhdeksän sanan luettelosta ja kirjoittaa jokainen sana erilliselle paperilapulle (mieluiten tarttuvalle kirjoituspaperille).
3. Sitten parit järjestävät ne dialogin avulla tärkeysjärjestykseen "vinoneliöyhdeksikköön", jolloin tärkein on yksin huipulla, seuraavalla rivillä kaksi seuraavaa, kolmannella rivillä seuraavat kolme, sitten toinen kolmen rivi, jälleen kahden rivi ja lopuksi yhdeksästä vähimmän tärkeimmän muodostama rivi. [sic: kääntäjän huomautus: yhteensä 12!]

Seuraavassa voisi olla kyseinen luettelo, mutta sitä ei ole tarkoitettu mitenkään ehdottomaksi eikä se ole missään tärkeysjärjestyksessä:

luku, laskea, mitata, lisätä, vähentää, jakaa, neliö, muoto, on

Huom. Oppilaat voivat turhautua, koska he eivät voi listata enempää kuin yhdeksän sanaa. Ei ole mitään syytä, miksi he eivät voisi luoda vielä toisen yhdeksän sanan luettelon ja vielä useampiakin jos niin haluavat, mutta tämän harjoituksen ensisijainen tarkoitus on edistää keskustelua kaikkein keskeisimmistä käsitteistä.

4. Parikeskustelun jälkeen fasilitaattorin tulisi pyytää oppilaita refleктоimaan yksikseen, minkä jälkeen seuraa yleinen keskustelu harjoituksen esille nostamista seikoista.

Keskustelua voisi erityisesti kehystää kysymys: *“Voisiko tällainen harjoitus auttaa minkä tahansa ikäisiä oppilaita ymmärtämään paremmin matematiikan itsensä käsitettä ja arvoa?”*

B. Kehittely (20 – 25 minuuttia)

Joko (keskiasteella)

(i) Ensin

Oppilaita pyydetään lukemaan seuraava kokeneen matematiikan opettajan selostus siitä, miten hän tutki 'luvun' käsitettä uuden luokan kanssa. (Selostus voidaan haluttaessa lukea ääneen.)

Niinpä: mitä luku tarkalleen ottaen on?

Lukuun ottamatta ehkä aivan viimeistä päivää, jona muutamat vanhemmista oppilaista tulevat tapaamaan viimeistä kertaa kenties todistuksineen ja haluavat kiittää siitä kun 'olet auttanut heidät läpi', ei voi olla montakaan onnellisempaa hetkeä koulussa kuin oppilaiden ensimmäisen viikon ensimmäinen tunti, jolloin kohtaat uuden luokallisen loistavia nuoria naamoja: toivottavasti jonkinasteisesta luottamuksesta loistavia, koska olet jo saattanut opettaa heidän sisaruksiaan, joilta olet ehkä saanut hyvän maineen.

Seuraavaksi keskustelua, jota usein käyn: olen havainnut sen aina hyväksi aluksi suhteessani oppilaisiin – mutta myös todella hyväksi sijoitukseksi heidän tulevaan matematiikan ymmärrykseensä.

”Huomenta kaikki. Olen teidän opettajanne seuraavien parin tai kolmen vuoden ajan. Oletan teidän kaikkien jo harrastaneen melkoisesti matematiikka, laskentaa.”

Innostunutta yksimielisyyttä. Ei juurikaan vielä varovaista sävyä.

”Hyvä. Ja mitäs olette jo tehneet laskennassa? Yhteenlaskua? Kyllä. Ja vähennyslaskua? Hienoa. Ja kertolaskuakin? Toivottavasti olette kaikki oppineet kertotaulunne! Ja jonkin verran jakolaskuakin. Oikein hyvä juttu. Kertokaapa nyt minulle, millä te olette tehneet yhteenlaskua ja vähennyslaskua ja jopa kerto- ja jakolaskujakin?”

”No,” yksi rohkeammista vastaa ehkä hieman halveksuen kysymyksen yksinkertaisuutta, ”Tietenkin luvuilla.”

”Hyvä. Ja mitä luku tarkoittaa?”

Miltei aina – ei, saanen tarkentaa: ihan aina tämä kysymys saa aikaan välittömän ja jännittyneen hiljaisuuden. He eivät osaa sanoa.

”Niillä lasketaan,” yksi uskaltautuu sanomaan.

”Tehdään yhteenlaskuja,” sanoo toinen.

”Aivan! Ja mitä tapahtuu, kun yhteen lukuun lisätään toinen luku?”

”Saadaan paljon isompi luku.”

"Paljon isompi luku?" Havainnollistan tätä mahdollista isonemista suurennellen käsieni liikettä. "Tarkoitat siis paljon ISOMPAA lukua?"

"Ei, ei. Siitä tulee vain luku, joka on suurempi."

"Mutta mistä tiedät, että luku on suurempi?"

"Koska – no, se vain on suurempi."

"Hyvä on. Lähdetäänpä liikkeelle toisin päin. Mitä tapahtuu, kun luku vähennetään? Voidaanko mikä tahansa luku vähentää toisesta luvusta?" (Muistakaa että luokka ei ole vielä oppinut negatiivisia lukuja.) "Sen täytyy mennä niin, että vähennetään pienempi luku isommasta."

"Ja tuloksena on?"

"Siitä täytyy tulla pienempi – tarkoitan että saadaan PIENEMPI luku."

"Tai ei mitään," joku kenties lisää voitonriemuisena.

"Miksi niin kävisi?"

"Jos ne ovat samoja."

"Ja mistä tietää, ovatko ne samoja?"

Pientä ärtymystä voi alkaa näkyä. Tällaista he eivät lainkaan osanneet odottaa.

"Koska ne ovat sama luku!"

"Selvä. Asia selvä. Jos vähentää luvun samasta luvusta saadaan – ei mitään. Onko ei mitään sitten myös luku? Onko sillä muuta nimeä?"

"Sitä sanotaan nollaksi," joku saattaa sanoa.

"Hyvä. Luvun voi siis lisätä toiseen lukuun, jolloin saadaan isompi luku; tai se voidaan vähentää luvusta ja saadaan isompi luku [sic... kääntäjän huomautus]; ja "ei mitään" on myöskin luku. Mitä luku siis on?"

Tulokkaalle voi tulla yllätyksenä, että tämän ikäiset lapset tietävät hyvin harvoin, mikä luku on, vaikka he ovatkin työskennelleet lukujen parissa jo usean vuoden ajan.

"Selvä. Koetetaanpa selvittää asiaa toisella tavalla. Montako teitä on tässä luokassa?"

Oppilaat kertovat.

"Montako tyttöä?"

Oppilaat kertovat.

"Montako poikaa?"

Oppilaat kertovat.

"Jos nyt vähennän tytöt pojista, mitä jää jäljelle?"

"Ei ketään," yksi vastaa. "Nolla," sanoo toinen.

"Mutta heitähän oli eri määrät! Miten voi vähentää luvun eri luvusta ja saada nollan?"

Tai jos luvut eivät olleet erilaisia: "Mutta 'tytöt' eivät ole luku eivätkä myöskään 'pojat'! Mitä te teitte?"

Ärtymys kasvaa.

"ME LASKIMME!"

"Ahaa, selvä. Lukuja saadaan siis laskemalla!"

"No tietysti!"

"Mikä luku siis on?"

"Se mitä saadaan," – kärsimättömänä; nyt he joutuvat opettamaan minua – "kun lasketaan."

"Lasketaan mitä?"

"Asioita."

"Mitä asioita?"

"Mitä tahansa."

"Kuten tyttöjä?"

"Niin!"

"Tai poikia?"

"NIIN!"

”Mutta tytöt ja pojat eivät ole samanlaisia. He ovat hyvin erilaisia.”

”Mutta laskemme heitä ikään kuin he olisivat samanlaisia.”

”Miksi?”

”Koska niin tehdään kun lasketaan.”

”Miksi?”

On ymmärrettävä, että nämä kysymykset ja vastaukset eivät seuraa toisiaan nopeasti. Välillä voi olla pitkiä taukoja – mietiskelyä, poikkeamisia asiasta, keskeytyksiä. Odotettavissa on myös – kuten minulle on tapahtunut – että luokan jännittyneimmät saattavat purskahtaa itkuun – joko kauhusta tai raivosta. Mutta olemme nyt lähellä loppuratkaisua.

”Niin tehdään silloin kun lasketaan. Ei merkitse mitään vaikka asiat näyttävät erilaisilta. Niitä vain lasketaan ihan kuin en olisivat samanlaisia.”

”Miksi?”

”Koska halutaan vain tietää, montako niitä on.”

”Ja miksi se haluttaisiin tietää?”

”Koska se kertoo jotain niistä.”

”Mutta sanoit, että se on vain luku. Vaikkapa kymmenen, kaksikymmentä tai 950. Mitä tahansa näistä luvuista voitaisiin käyttää MONISTA eri asioista. Miksi olisi kätevää tietää esimerkiksi kuinka monta oppilasta tarkalleen on tässä luokassa? Miksi en kutsuisi teitä tässä tapauksessa vain 1A:ksi? Eikö se riitä?”

”Koska luku antaa lisää tietoa.”

”Ja mitä tieto on?”

”Se liittyy asioiden nimiin.”

”Mutta teidän olette eri asioita: tyttöjä ja poikia. Mitä apua minulle olisi siitä, että tiedän teidän lukumääränne?”

”Koska se on meidän lukumäärämme. Vähän niin kuin toisenlainen nimi!”

”Ahaa! Se, että olette kaikki erilaisia, ei siis merkitse mitään; tai että monetkin eri asiat voivat olla erilaisia. Me vain kuvittelemme ne samanlaisiksi, kun laskemme niitä. Ja annamme sitten niille – minkä nimen?”

”Luvun!”

”Mikä luku siis on?”

”Se on niiden yksinkertaisin nimi!”

”Eläköön! Mainiota – kaikki! Nyt te kaikki tiedätte mitä luku on. Myöhemmin asia voi käydä vaikeammaksi” – kerran sain itse asiassa kuuluisan lukuteoreetikon tällä tarinalla raivon valtaan; hän kertoi minulle yrittäneensä kollegoidensa kanssa päättää yli kolmenkymmenen vuoden ajan siitä, mitä luku on, eivätkä he vielääkään olleet päässeet yhteisymmärrykseen – ”mutta toistaiseksi luku tarkoittaa tätä. Luku on yksinkertaisin nimi, jonka voi antaa mille tahansa laskettavissa olevalle ryhmälle esineitä tai asioita.”

”Tämä esimerkiksi,” näytän avainlippuani, ”on minun avainlippuni. Mutta mikä on yksinkertaisin nimi, jonka sille voi antaa?” Lasken avaimet. ”Yhdeksäntoista! Yhdeksäntoista on tämän esineryhmän yksinkertaisin nimi: ja jos sormus

lasketaan mukaan, kaksikymmentä. Mutta nyt haluan teidän arvaavan: mitä arvelisitte yksinkertaisimmaksi nimeksi kaikille esineille ja asioille tässä huoneessa?”

Oppilaiden silmät tutkivat ympäristöä. Jotkut alkavat ehdotella lukuja, ja ne kaikki ovat ISOJA lukuja.

”Mutta kaikki riippuu siitä,” yksi keskeyttää epäröiden, ”miten PIENIÄ esineitä me laskemme.”

”Entä vaikka hiukset päässämme,” eräs ehdottaa. ”Tai kirjojemme sivut!” kiljaisee toinen. ”Ja kaikki kirjaimet,” varoittaa kolmas. ”Niin ja MOLEKYYLIT!”

”Ja ATOMIT!” yksi kiljaisee. ”Ja kiljaisut,” mutisee nuori fyysikko.

”Äärettömyys!” varoittaa nuori filosofi.

”Hienoa,” sanon yhtyen heidän ajatuksiinsa. ”Olette nyt siis oppineet toisen hyvin tärkeän opetuksen matematiikasta. Mittakaavalla on merkitystä. Mitä matematiikassa sitten teettekin, muistakaa: mittakaavalla on merkitystä. Voimme tehdä tosi paljon luvuilla laskemalla niitä yhteen ja vähentämällä niitä, kertomalla ja jakamalla. Mutta ennen kuin ryhdymme toimeen, meidän on tehtävä päätös: missä mittakaavassa me sitä teemme.”

”Epäilenpä että tässä huoneessa olisi ääretöntä määrää mitään mitä voimme nähdä tehokkaimmallakaan mikroskoopilla – ja niillä pystyy melkein näkemään atomit. Mutta tieteessä on huomattu se, että kun yritetään laskea aina vain pienempiä asioita – luvut eivät enää oikein toimi kovin hyvin. Pääsemme kaikkein pienimmän koon tasolle, jossa ei enää näytä olevan varsinaisesti mitään – mutta siihen mennessä olette jo oppineet paljon enemmän luvuista. Käytetään toistaiseksi jo oppimaamme. Luku on yksinkertainen nimi, jonka voimme antaa ryhmälle asioita tai esineitä, jotka olemme laskeneet.”

”Ensi tunnilla yritämme sitten päättää mitä yhteenlasku on. Kiitokset ja nauttikaa ruokatunnista!”

Colin Hannaford, IDM, Oxford OX2 0QT, England.

<http://www.gardenofdemocracy.org/>

(ii) Sitten

Oppilaat jaetaan (!) viiteen ryhmään ja heille annetaan tasan yksi minuutti aikaa keskustella kustakin seuraavista viidestä kysymyksestä:

1. Oletko samaa sieltä siitä, että ”Luku on yksinkertainen nimi, jonka voimme antaa mille tahansa laskemallamme ryhmälle asioita tai esineitä” vai haluaisitko määrittellä 'luvun' hieman eri tavalla?
2. Minkä muiden matemaattisten käsitteiden kanssa lapset lopulta painivat ja miten kuvailisivat heidän niistä saamiaan opetuksia?
3. Mitä taitoja ja strategioita opettaja käytti ja mitä taitoja ja asenteita hän pyrki kehittämään?
4. Mitä hyvä ja huonoja puolia voisi olla lukuvuoden matematiikan opetuksen aloittamisesta tähän tyyliin?
5. Onko tämä sellainen opetustyyli tai -strategia, jota mielestäsi voisi – tai pitäisi – käyttää useammin, ja jos on, voitko esittää esimerkkejä, esim. matemaattisia käsitteitä, joiden kohdalla tällaisesta kyselemisestä voisi olla hyötyä?

(iii) Lopuksi,

Oppilaita pyydetään tuomaan esiin viiden minuutin keskustelussa esille nousseita tunteita ja ajatuksia ja keskustelemaan niistä.

Tätä keskustelua voisi erityisesti kehystää seuraava kysymys, *'Kuinka tärkeää on antaa oppilaille tilaisuus ymmärtää luvun peruskäsite ja millaista osaa dialogi voi siinä näytellä muiden sellaisten strategioiden ohella kuin ulkoa oppiminen, fyysinen laskeminen, kuvalliset avusteet jne.'*

(iv) Tai (perustasolla)

Oppilaita pyydetään lukemaan seuraava opettajan ja oppilaan välinen vuoropuhelu ja jakautumaan sitten viiteen ryhmään aikaisemmin mainitulla tavalla.

Opettaja: No niin, muistatteko siis mitä opimme eilen? Kuka osaa sanoa, mikä on alkuluku?

Oppilas: Minä! Se on luku, jota ei voi jakaa.

Opettaja: Mm. Aivan. Voitko antaa esimerkin?

Oppilas: Joo, 7 – oma suosikkinumeroni.

Opettaja: Mielenkiintoista. 7:ää ei siis voi jakaa? Mutta tokihan jos minulla on 7 euroa, voin jakaa sen kahden ihmisen kesken monella tavalla; 4 yhdelle ja 3 toiselle, 5 yhdelle ja 2 toiselle jne.?

Oppilas: Ei, tuo on petkutusta! Sen täytyy mennä tasan.

Opettaja: Petkutusta? Sitten hän täytyy olla olemassa sääntöjä. Kuka sitten asettaa en säännöt?

Oppilas: En tiedä – kertokaapas te!

Opettaja: No enpä ole kovinkaan varma siitä, kuka asettaa tai asetti säännöt. Mutta sovitaanpa toistaiseksi tuosta sinun säännöstäsi, että sen täytyy mennä tasan. Mitäs muuten tarkoitat 'sillä' tässä?

Oppilas: Tarkoitan, että jakamisen täytyy mennä tasan.

Opettaja: Nyt en pysy kärryillä. Mitä on jakaminen, ja minkä kanssa sen on mentävä tasan?

Oppilas: Jakaminen on sitä kun eurot jaetaan eikä sen tarvitse mennä tasan minkään kanssa. Siinä on päädyttävää kahteen yhtä suureen lukuun. Ja kun seitsemän jaetaan, ei voida päätyä yhtä suuriin lukuihin. Siksi se on alkuluku.

Opettaja: No nyt ymmärrän! Mutta hetkinen! Enkö voi jakaa 7 euroa kahteen yhtä suureen lukuun – 3 euroa 50 senttiä minulle ja 3 euroa 50 senttiä sinulle?

Oppilas: Nyt olet tyhmä! (*Opettaja hymyilee.*) Ne eivät ole kokonaislukuja. (*Opettaja hymyilee entistä enemmän.*) On päädyttävä kokonaislukuun euroja.

Opettaja: Niinkö? Ilmeisesti taas niitä sinun sääntöjäsi? Voisitko ensiksikin muistuttaa minua, mikä on kokonaisluku ja sitten selittää hyvin huolellisesti, miksi 3 ja 50 eivät ole kokonaislukuja?

Oppilas: Mutta nehän ovat kokonaislukuja!

Opettaja: Niinkö? No nyt olet kyllä saanut minut täysin ymmälle.

Oppilas: Katsos, se on oikeastaan yksinkertaista. 3 on kokonaisluku ja 50 on myös kokonaisluku, mutta tässä tapauksessa siitä ei tule kokonaislukua euroja. Siinä on

kokonaisluku senttejä, jotka ovat eri yksiköitä – ne ovat vain eurojen murto-osia. Ymmärrätkö?

Opettaja: Eihän se niin yksinkertaista ole! Olit tuskin ennättänyt puhua kokonaisluvuista kun jo aloit puhua yksiköistä ja murto-osista. Siinä on paljon purtavaa yhdeksi kertaa. Kokeillaanpa tätä: väitätkö että 7:ää ei voi jakaa yhtä moneen yksikköön?

Oppilas: Juuri niin!

Opettaja: Mm. Hyvä on. Mutta... mikä tarkalleen ottaen on yksikkö?

(v) Sitten

Oppilaat jaetaan (!) viiteen ryhmään ja heille annetaan tasan yksi minuutti aikaa keskustella kustakin seuraavasta viidestä kysymyksestä:

1. Oletko samaa mieltä, että "Alkuluku on luku, jota ei voida jakaa yhtä moneen yksikköön", ja jos olet, miten määrittelet 'yksiköt'? Jos et ole, millaista 'alkuluvun' määritelmää ehdottaisit?
2. Mitä olivat keskeisimmät tässä dialogissa tutkitut matemaattiset käsitteet, ja miten kuvailisit esille nousseita opetuksia?
3. Mitä taitoja ja strategioita opettaja käytti saadakseen aikaan tätä oppimista ja mitä taitoja ja asenteita hän yritti kehittää?
4. Mitä voisivat olla tällä tyylillä tapahtuvan matematiikan opetuksen hyvät ja huonot puolet?

5. Onko tämä sellainen opetustyyli tai -strategia, jota mielestäsi voisi – tai jopa pitäisi – käyttää enemmän, ja jos on, voitko esittää esimerkkejä esim. matemaattisista käsitteistä, joiden kohdalla tällaista kyselemisestä voisi olla hyötyä?

C. Tutkimus (45 – 55 minuuttia)

– valitse jompikumpi seuraavista virikkeistä:

1. (keskiasteella)

Teoksen 'Kreative IdeenBoerse' 5. osasta (julk. Dr Hartmut Koehler, Stuttgart LEU.
(*About fair shares*)

Olipa kerran ..

Olipa kerran kaksi hyvää ystävää, Topi ja Matti, jotka päättivät lähteä patikoimaan yhdessä. Käveltyään aikansa he tulivat pimeään metsän reunaan.

”Minua vähän pelottaa,” Topi kuiskasi.

”No, pannaanpas istumaan,” Matti ehdotti, ”ja ennen kaikkea nautitaan voileivistämme”

”Minulla on viisi,” sanoi Topi.

”Ja minun äitini pakkasi minulle seitsemän,” Matti vastasi ja he istuutuivat metsän lattialle syömään.

Mutta jo ennen kuin he ennättivät ottaa ensimmäistäkään voileipää, vanha nainen ilmestyi paikalle. Hän oli kumara ja heikko ja hänellä oli selässään risunippu. ”Minun on niin nälkä”, hän sanoi pojille surullisena.

”Hyvä muorisemme, istukaa seuraksemme ja vieraaksemme,” pojat toivottivat hänet yhdessä tervetulleeksi.

Niinpä vanha nainen istuutui poikien seuraan ja he panivat kaikki kaksitoista leipää yhteen. Jokainen söi niin mitä halusi, mutta lopetettuaan

jokainen oli syönyt neljä voileipää. Kun kaikki oli syöty, vanha nainen nousi seisomaan.

”Nyt teidät palkitaan ystävällisyydestänne,” hän kertoi pojille. ”Jakakaa nämä oikeudenmukaisesti, niin ne tuovat teille yhä enemmän onnea.” Hän polki jalkaansa maahan, otti risunippunsa ja katosi metsään. Mutta siinä kohdassa, jossa hän oli polkenut jalkaansa, välkähteli maassa nyt kaksitoista punnan kultarahaa.

Päätä itse miten tarinan pitäisi loppua. Kaksitoista kultarahaa voisi jakaa monella eri tavalla. Mitä tapaa pidät kaikkein oikeudenmukaisimpana? Jaa itse kultarahat näiden kahden pojan kesken ja perustele syysi kaverillesi. Ole valmis jakamaan keskustelusi koko ryhmän kesken.

Huomautuksia opettajille

(voidaan myös jakaa oppilaille ennen tai jälkeen keskustelun)

Mahdollisia ratkaisuja on monia. Tässä muutamia todellisia ehdotuksia:

1. ehdotus: Matti saa 7 kultarahaa ja Topi saa 5. Vanha nainen on ilmeisesti hyvin rikas! Hän olisi voinut tarjoutua ostamaan leivät. Mutta hän ei kysynyt niiden hintaa, vaan päätti sen sijaan hinnasta itse – hyvin anteliaasti. Hän olisi sen sijaan voinut tehdä pojille tarjouksen heti alussa ja sanoa: ”Myykää minulle nuo kaksitoista voileipää niin annan teille kultarahan jokaisesta.” Pojat olisivat tuskin voineet vastustaa sellaista tarjousta. Silloin vanha nainen olisi luonnollisesti Antanut Matille 7 kultarahaa ja Topille 5. Sen jälkeen hän olisi saattanut jakaa leivät poikien kanssa aivan kuten he tarjoutuivat jakamaan ne hänen kanssaan.

[Kritiikkiä: jos eväät olisi ostettu, poikiakaan ei olisi pitänyt palkita.]

2. ehdotus: Kummankin pojan pitäisi saada kuusi kultarahaa, koska he ovat hyviä ystäviä. Ystävien ei pitäisi kohdella toisiaan eri tavoin. Ystävyys on arvokasta ja sitä on pidettävää huolta.

3. ehdotus: Voileipien määrällä ei ole merkitystä. Matti on ilmeisesti nälkäisin, mutta kummallakin pojalla oli mukanaan tarpeeksi päivän tarpeeseen. Tärkeää on se, että molemmat tarjosivat kaiken epäröimättä. Siksi molemmat on palkittava samalla tavalla. Kumpikin saa 6 kultarahaa.

4. ehdotus: Pojat olivat jo jakaneet voileipänsä vanhalle naiselle. Tämä merkitsee sitä, ettei hän voi maksaa niistä. Hän palkitsi pojat näiden anteliaisuudesta. Tärkeää on silloin, että molemmat pojat olivat yhtä valmiita jakamaan ateriansa vanhan naisen kanssa. Siksi molemmat tulee palkita 6 kultarahalla.

5. ehdotus: Ensin Matille pitäisi antaa yksi euro. Sen jälkeen molemmat saavat 6 kultarahaa. Jos molemmilla olisi ollut 6 voileipää, mitään ongelmaa ei olisi tullut. Joten meidän pitäisi ratkaista tämä ongelma ensin. Voileivän arvo on noin yksi euro, kultarahan arvo ainakin tuhat euroa. Kun Matti on saanut maksun ylimääräisestä leivästään, molemmat saavat 6 kultarahaa.

6. ehdotus: Kultarahat pitäisi jättää nurmikolle. Emme voi tietää, mitä vanha nainen tarkoittaa 'oikeudenmukaisella'. Yhtäältä Matin pitäisi saada enemmän kuin Topin, koska hänellä oli enemmän voileipiä, toisaalta hyvien ystävien pitäisi kohdella toisiaan tasavertaisesti. Saattaisi tietää huonoa onnea, jos he eivät vanhan naisen mielestä olisi oikeudenmukaisia toisilleen! Jättäessään rahat taaksensa pojat ovat ehkä melkoisen typeriä – mutta eivät epäoikeudenmukaisia. Se on tärkeintä. (Eräs tyttö kirjoitti: 'Siksi he jättivät rahat jälkeensä. Illalla Topi kertoi koko tarinan vanhemmillensa. He eivät uskoneet häntä vaan nauroivat hänelle. Niin hän meni surullisena nukkumaan.')

7. ehdotus: Matti saa 9 kultarahaa ja Topi 3. Kuulimme vanhan naisen syöneen neljä leipää. Hänen pitäisi maksaa syömistään ja niinpä jokainen leipä on kolmen kultarahan arvoinen. Topi söi 4 leipää ja jätti yhden naiselle; Matti söi myös neljä, mutta antoi naisen syödä 3. Siksi Matin pitäisi saada 9 kultarahaa ja Topin yksi.

[Kommentti: Tätä ehdotusta ei voi pitää ainoana oikeana, koska siinä on unohdettu jotakin hyvin tärkeää: nimittäin se tosiasia, että pojat ovat ystäviä eivätkä kilpailijoita. Tällaisen päätöksen tuomari kuitenkin voisi tehdä, jos pojat tulisivat hänen luokseen kykenemättä sopimaan asiasta keskenään.]

RAPORTOINTI: Kun koko ryhmä on keskustellut kysymyksestä/tutkinut kysymystä 'Mikä oli oikeudenmukaisin tapa jakaa kultarahat?', tulisi järjestää 5-10 minuutin metakeskustelu kolmeen kysymykseen keskittyen: (a) Mitä tästä tarinasta keskustelevat lapset voisivat oppia matematiikan ja oikeudenmukaisuuden välisestä yhteydestä? (b) Voisiko tällainen virike ja keskustelu kehittää lapsen ymmärrystä ja itsetuottamusta matemaattisen päättelyn suhteen? (c) Jos voisi, kuinka paljon tilaisuuksia voitaisiin ja pitäisi antaa tällaiseen keskusteluun?

2. (perustasolla)

Matthew Lipmanin teoksesta 'Kio and Gus' (Kim ja Jonna).

Seuraavana päivänä Jonna tulee käymään. Istumme omenapuussa. Omenapuuhun on helppo kiivetä, koska oksat alkavat niin läheltä maata. Mummo ja Suki eivät ole kaukana.

Katson ylös ja sanon, "Hei katso, taivaalla on neljä pilveä!"

Jonna sanoo, "Entä sitten?"

"Ja meitäkin on neljä," minä sanon.

Jonna sanoo taas, "Entä sitten?"

"Ja tietä ylittää juuri neljä kananpoikaa! Eikö olekin outoa? Kaikkea on tänään neljä!"

keskusteltavaksi/tutkittavaksi ja selvittää voisivatko he auttaa toisiaan syventämään asiaan liittyvien käsitteiden, varsinkin matemaattisten ymmärrystä.

Tai heille voidaan esittää joitakin tai kaikki seuraavista kysymyksistä teoksen Kimin ja Jonnan käsikirjasta ('Wondering about the World') ja päättää itse käsiteltävistä kysymyksistä ensin pareina ja sitten 15-20 minuutin kuluttua jakamalla kysymyksiin liittyviä mielenkiintoisia näkökulmia koko ryhmän kesken.

- Mikä ero on sillä, kun lasketaan *ensimmäinen, toinen, kolmas jne.* ja kun lasketaan *yksi, kaksi, kolme jne..?*
- Mikä on ero sillä, kun *lasketaan 1:stä 10:een* ja kun *lasketaan 10 henkeä huoneessa?*
- Onko erilaisia lukuja, aivan niin kuin on erilaisia asioita tai esineitä? Kuinka monenlaisia lukuja on olemassa?
- Mitä luvut/numerot vaa'an etupuolella tarkoittavat? Kellotaulussa? Kalenterissa? Puhelinluettelossa? Kadulla? Bussissa?
- Kotipuhelinnumerosi poikkeaa kaikkien muiden numeroista maailmassa. Kellään kahdella ihmisellä ei ole samaa puhelinnumeroa. Tarkoittaako tämä sitä, että puhelinnumerosi on samankaltainen kuin nimesi?
- Mikä on ero sillä, että ihmisille annetaan nimiä ja sillä, että heille annetaan numeroita?
- Jos alat laskea – yksi, kaksi, kolme..., loppuvatko sinulta koskaan numerot kesken?
- Jos alat laskea taivaan tähtiä, loppuvatko tähdet koskaan kesken?

- Jos kukaan ei osaisi laskea, voisivatko ihmiset silti käyttää rahaa?
- Jos kukaan ei osaisi laskea, voitaisiinko mitään mitata?
- Jos kukaan ei osaisi laskea, pystyisivätkö ihmiset yhä sanomaan kuinka vanhoja he ovat?
- Jos kukaan ei osaisi laskea, voisivatko ihmiset yhä tehdä vertailuja esim. *suurempi kuin, vanhempi kuin, parempi kuin tai onnellisempi kuin?*
- Huomattiinko vai keksittiinkö kieli?
- Jos maapallo tuhoutuisi, tarkoittaisiko se sitä, että myös kieli tuhoutuisi?
- Huomattiinko vai keksittiinkö sanat?
- Jos maapallo tuhoutuisi, tarkoittaako se sitä, että luvutkin tuhoutuisivat?
- Kummista on mielestäsi enemmän hyötyä, sanoista vai numeroista?

RAPORTOINTI: Ryhmän tulisi käyttää oppitunnin lopussa 5-10 minuuttia metakeskusteluun kolmeen kysymykseen keskittyen: (a) Mitä tästä tarinasta keskustelevat lapset voisivat oppia laskemisen ja osaamisen välisestä yhteydestä? (b) Voisiko tällainen virike ja keskustelu kehittää lapsen ymmärrystä ja/tai itseluottamusta matemaattisen päättelyn suhteen? (c) Jos voisi, kuinka paljon tilaisuuksia tällaiseen keskusteluun voitaisiin ja pitäisi antaa?